

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA VÝTVARNÉ VÝCHOVY A KULTURY

SOUDOBÉ UMĚNÍ V SOUČASNÉ MATEŘSKÉ ŠKOLE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Hana Černá

Obor Předškolní pedagogika

Vedoucí práce: PhDr. Věra Uhl Skřivanová, Ph.D.

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 29. června 2018

.....
vlastnoruční podpis

NA ÚVOD BYCH CHTĚLA PODĚKOVAT VEDOUcí PRÁCE,
PANÍ PhDr. UHL SKŘIVANOVÉ, ZA VELMI OCHOTNÝ,
PROFESIONÁLNÍ A MILÝ PŘÍSTUP PŘI KONZULTACÍCH,
STEJNĚ TAK JÍ VDĚČÍM ZA VELKOU PODPORU. DÁLE
BYCH RÁDA PODĚKOVALA MÉ RODINĚ, KTERÁ MNE PŘI
PSANÍ TĚTO PRÁCE PODRŽELA, A TAKÉ TĚM, KTEŘÍ MI
UMOŽNILI ČINNOSTI S DĚTMI REALIZOVAT.

ANOTACE

Tato bakalářská práce se v teoretické části zabývá současným uměním jako prostředkem pro výtvarné aktivity. Tyto poznatky jsou dále zkoumány v praktické části činnostmi realizovanými s předškolními dětmi. Teoretická část zahrnuje: postupný psychologický vývoj dítěte, charakteristiku výtvarné výchovy v MŠ a z ní vycházející aspekty, inspirace moderním a soudobým uměním k výtvarným činnostem MŠ.

Část praktická je zahájena rozhovory se dvěma umělci s důrazem na jejich pojetí tvorby a jednoho zvoleného díla, které je následně podnětem pro sedm výtvarných činností s dětmi předškolního věku, jež jsou rozebrány do konceptových analýz a konstruktů.

Závěr bakalářské práce globalizuje a zhodnocuje veškeré zkušenosti a postřehy s ohledem na teoretickou, ale i praktickou část. Popisuje aktiva využití současného umění s dětmi v mateřské škole.

Klíčová slova

Výtvarná výchova, předškolní pedagogika, současné umění, moderní umění, současní umělci, koláž, akční malba, performance, rozvoj kreativity, rozvoj fantazie, spontánnost

ANNOTATION

This bachelor's thesis deals with contemporary art as means for art activity in the theoretical part. These findings are further researched in empirical part with activities, which are implemented with preschool children. Theoretical part includes: progressive psychological development of the child, characteristics of art education in nursery school and its emerging aspects, inspiration from modern and contemporary art to the art activities of nursery school.

Empirical part begins with interviews with two artists with emphasis on their concept of creation concept and one selected work of art, which is subsequently inspiration for seven art activities with children of preschool age. These activities are analyzed in to conceptual analysis and detailed description.

The conclusion of bachelor's thesis generalizes and evaluates the whole experience and insights with consideration to the theoretical and empirical part. It describes assets of contemporary art with children in nursery school.

Keywords

Art education, preschool education, contemporary art, modern art, contemporary artists, collage, action painting, performance, progress of creativity, progress of imagination, spontaneity

ZDE SE NACHÁZÍ ORIGINAL ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.

Obsah

ÚVOD	3
TEORETICKÁ ČÁST	
1.1 Od prenatálního období až po předškolní věk.....	4
1.1.1 Po prenatálním období novorozencem	4
1.1.2 Kojenecké období	5
1.1.3 Batoletčí období	5
1.1.4 Předškolní věk dítěte	6
2. VÝTVARNÁ VÝCHOVA A JEJÍ VÝUKA	7
2.1 Propojení výtvarné výchovy s RVP PV.....	7
2.1.1 Artefietika jako prostředek k naplnění potřeb a cílů dítěte	8
2.2 Kompetence učitele mateřské školy	8
2.2.1 Kompetence pedagoga výtvarné výchovy pro předškolní vzdělání	9
2.3 Rozvoj fantazie u dětí předškolního věku	9
2.3.1 Představitivost v různých oblastech aktivit.....	10
2.3.2 Pedagog a podněty k rozvoji fantazie	11
3. MOŽNOSTI VYUŽITÍ MODERNÍHO UMĚNÍ VE VÝUCE MATEŘSKÝCH ŠKOL.....	12
3.1 Východiska výtvarné výchovy MŠ.....	13
3.1.1 Impresionismus.....	13
3.1.2 Expresionismus	14
3.1.3 Symbolismus	14
3.1.4 Kubismus.....	15
3.1.5 Surrealismus	15
3.1.6 Abstraktní umění	16
4. SOUČASNÉ UMĚNÍ JAKO VÝCHODISKO VÝTVARNÝCH ČINNOSTÍ	17
4.1 Objektové umění	17
4.2 Umění fotografie.....	17
4.3 Krása v pohybu, procesu, akci.....	18
4.4 Umění lidského těla	18
4.5 Příroda a umění	18
4.6 Konceptuální umění.....	19
PRAKTICKÁ ČÁST	

5. ROZHOVORY S UMĚLCI – INSPIRACE PRO VÝTVARNÉ ČINNOSTI V MŠ	20
5.1 Květa Monhartová a obraz Pouštní psi	20
5.1.1 Skřítkovská oslava	26
5.1.2 Záchrana vzpomínek	33
5.1.3 Skupinová malba zvířat či zvířete	41
5.2 Petr Nikl a obraz Pan Jiří	49
5.2.1 Broučí křídla v letu	54
5.2.2 Výroba křidélek na záda	60
5.2.3 Rodina tak trochu jinak	66
5.2.4 (Ne)viditelné cesty	72
ZÁVĚR	79
RESUMÉ	81
SEZNAM LITERATURY	82
SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	84
SEZNAM OBRÁZKŮ	85

ÚVOD

Výběr bakalářské práce s výtvarným tématem „Soudobé umění v mateřské škole“ závisel na mém vztahu k umění jako takovému. Neméně důležitým bodem byla také práce s dětmi předškolního věku, a to formou výtvarných činností. Umělecké činnosti, ať už výtvarné či jinak kreativně založené, rozvíjejí u dětí fantazii, smysl pro estetiku a také jim dávají prostor k seberealizaci, k sebepoznání.

Tato bakalářská práce je rozdělena na dvě části. První, teoretická část, je zásobena informacemi z oblasti psychologie dítěte, ale také psychologie pedagoga v obecné rovině a erudovaného pedagoga pro výtvarné vzdělávání. Dále je zde představeno moderní umění v kostce; od nenáviděného impresionismu kritiky té doby, přes expresionismus, symbolismus, surrealismus až k současné tvorbě. Budu se také zabývat variantami, jak onu novodobou výtvarnou linku, ale i ukázkou moderního umění, aplikovat i do prostředí mateřské školy.

Druhá část práce se zabývá praxí. Hlavními aktéry v praktické části jsou soudobí umělci, se kterými jsem vedla rozhovory. Cílem je inspirace určitým dílem, které jsem si sama vybrala na základě použití zajímavých technik či podobného nápadu u dětí v mateřské škole. Na tyto rozhovory tedy navazují náměty a realizace činností inspirovaných daným dílem.

TEORETICKÁ ČÁST

1. VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE DÍTĚTE

Jak je již známo, vývojová psychologie se dělí na četné životní etapy. Lidský život začíná již v prenatalním období, kdy se zapojuje činnost mozku a postupně i další orgány; poté pokračuje tím novorozeneckým, kdy se jedinec zrodí na svět z těla matčina, a postupně vnímá hlasy a zvuky v okolí. Dále kojenecké období, které je typické závislostí dítěte na matčině mateřském mléku. Jako další nastupuje batolecí věk, předškolní období, školní věk a období dospívání. Člověk se vývojově přesouvá do adolescence, stává se dospělým, prožívá střední věk, pozdní věk až stáří. V těchto podkapitolách se ale zaměřím převážně na vývoj dítěte od jeho zrození až po předškolní věk, na jeho emoční a sociální vývoj a rozvoj kresby.

1.1 Od prenatalního období až po předškolní věk

Zde se vyskytuje popis vývoje dítěte od plodu k novorozenci, až po předškolní dítě.

1.1.1 Po prenatalním období novorozencem

Prenatální období se datuje od samotného početí, vniknutí spermie do ženské pohlavní buňky, vajíčka, až po narození dítěte. Plod se vyvíjí v děloze 9 kalendářních měsíců, je vyživován placentou, která ho zároveň i chrání.

Dalším podstatným mezníkem lidského vývoje je **novorozenecké období** trvající pouhý měsíc, kdy matka svého potomka porodí a dítě je vystaveno novému životu. Pro novorozence je tato změna mírně zátěžová, musí si navyknout na samostatné fungování (dýchání, přijímání potravy, údržba tělesné teploty, vyměšování), je nuceno se **adaptovat na nové prostředí**. Toto časové rozmezí je typické primárními reflexy a vrozenými způsoby chování. Dítě je v tomto období fixováno na svoji matku, vyžaduje její pozornost, zároveň i matka je silně vázána ke svému dítěti; dítě umí rozeznat i rozdílnost hlasů v rodině, diferencuje známé i neznámé zvuky, apod. (Vágnerová, 2012)

1.1.2 Kojenecké období

Po novorozeneckém období nastupuje **období kojence**, které přetrvává od jednoho měsíce do jednoho roku. Funkce dítěte směřují k jeho osamostatnění, jde o velký nárůst změn z vývojového hlediska. V tomto období se ukazují navenek i biologické potřeby, kterým dává dítě samozřejmě velkou váhu; jde tedy o potravu, teplo a celkovou pohodu dítěte. Je pro něho nutností vnímat citovou jistotu spolu s bezpečím, které jde s jistotou ruku v ruce. (Vágnerová, 2012)

Dítě si v tomto období sedá, učí se lézt, dokáže koordinovat pohyby levé a pravé ruky, uchopuje předměty principem klíšťového úchopu (uchopování předmětů mezi palec a ukazováček), které mu přijdou do cesty. (Vágnerová, 2012)

1.1.3 Batolectí období

Další období je **období batolecte**, které začíná od prvního roku života až do tří let. V tomto časovém rozmezí se dítě výrazně vyvíjí ve svých schopnostech, dovednostech i své osobnosti; učí se nápodobou. (Vágnerová, 2012)

Stává se aktivnějším, vnímá se jako samostatná osoba, jež si je vědoma své vlastní existence. „V této době se postupně uvolňují vazby, které měly v předcházejícím vývoji svůj význam (např. vázanost na matku), ale nyní by mu už byly na překážku“ (Vágnerová, 2012, s. 121). Snaží se upoutat na sebe pozornost. Podstatnou součástí **batolectího vývoje** je také pohybová aktivita, samovolná lokomoce, kdy se dítě samo přesune lezením, batolením se na určité místo. (Vágnerová, 2012)

Co se týče rozumové oblasti vývoje, **Piaget** nazývá toto období jako fázi symbolického a předpojmového myšlení. Symbol je zde chápán jako kreativní zástupce nějakého předmětu, objektu, člověka, a podobně. Prvek symbolu dítě používá i v symbolických hrách, kde se podstatou stává hra na „jako“; hry na princeznu, na kuchařku, atd. Předpojmovým myšlením je popisován stav, kdy dítě označuje určitý objekt slovem, které dobře zná; podobá se mu, ale ve skutečnosti má tento objekt přisouzen jiný název. Předpojmové myšlení se tedy pojí i s nástupem postupného rozšiřování slovní zásoby. Dále se učí nápodobou a jednoduše se ztotožní s jakýmkoliv

charakterem, který je dětské duši blízký; to opět souvisí se symbolickou hrou. (Vágnerová, 2012)

1.1.4 Předškolní věk dítěte

Po batolecím období nastupuje očekávaný **předškolní věk**, a s tím i nástup do mateřské školy. Předškolní období trvá v zásadě od tří let do šesti či sedmi, končí ve chvíli, kdy dítě nastoupí do základní školy.

V předškolním věku dítě využívá naplno své fantazie a představivosti, používá ji při každé příležitosti. Dítě je popoháněno vlastní touhou vyniknout ve společnosti, něčím se prosadit, zvládnout určité překážky, a tak potvrdit své kvality. Také v tomto období poznává své já, učí se vlastnímu **sebepojetí**; taktéž se mu určuje základ osobnosti a charakteru. (Vágnerová, 2012)

Dítě se také soustředí na určitou věc, které dává větší důraz a zaměřuje na ni více pozornosti než na podněty, které mohou být důležité pro dospělé jedince. Tato tendence se nazývá tzv. **egocentrismus**. „*Poznávací egocentrismus se projevuje ulpíváním na vlastním názoru a opomíjením jiných, které mohou být odlišné*“ (Vágnerová, 2012, s. 178). Dítě pobírá okolnosti a podněty zásadně subjektivně, proto nedokáže pochopit důležitost některých jiných záležitostí toho druhého, nemá k tomu takový vztah. Dalším pojmem je **fenomenismus** pojednávající o správnosti vlastního úsudku v nějaké situaci. Příkladem může být tučňák s křídly, který by měl dle všeho létat, ale jeho tělo pro létání není uzpůsobeno. **Prezentismus** je zase neustálá vazba na přítomný okamžik spojená se subjektivním nahlížením na svět. Je provázán s pojmem **fenomenismus**. Jak už bylo zmíněno výše, dítě se rádo drží ve světě fantazie a představivosti, ale tím způsobem, že tento svůj svět přetáhne do toho našeho, prolíná se s ním. (Vágnerová, 2012)

2. VÝTVARNÁ VÝCHOVA A JEJÍ VÝUKA

Výtvarnou výchovou je chápán **proces**, jenž cíleně působí na dítě určitými **speciálními prostředky** typickými pro tento typ výchovy. Obsahuje vlastní učivo, cíle, obsahy, systém a způsoby. (Hazuková, 2011)

Tato výchova by měla děti vést k rozvoji fantazie, řešení výtvarného problému, práci se symboly s následnou fantazijní transformací, a také uvědomění si vlastní individuality, se kterou budou děti pracovat. (Stadlerová, 2010)

Žáci by měli nejdříve pochopit podstatu informací, následně si vytvořit určitou představu řešeného problému, zhodnotit na základě vlastních kompetencí, stejně tak i ohodnotit formou komunikace a smyslově vnímat, jak působí na dotyčného evaluace toho druhého. Výtvarná výchova by neměla brát za cíl tvořivější osobnost, ale pouze ji používat jako východisko. Dětem by se měl otevřít svět myšlenek, se kterými se naučí pracovat. Při vyučování by nemělo docházet k absenci smyslu činnosti. Nepostačí jen zvolené téma. Pokud se poohlédneme za hodnocením, pedagog by měl zaměřit svůj cíl na podstatu kresby/malby či jiné výtvarné tvorby, nehodnotit dle toho, zda je výtvar „krásný“ či „ošklivý“, ale najít v něm podstatu, pochopit žákovu tvorbu. Hodnocení může zapříčinit např. nezájem o tento obor. (Stadlerová, 2010)

2.1 Propojení výtvarné výchovy s RVP PV

Rámcově vzdělávací program předškolního vzdělání se pohybuje na státní úrovni, ze kterého čerpá právě předškolní zařízení. Mateřské školy v doprovodu s RVP PV vytváří svůj vlastní školní vzdělávací program (ŠVP) a jednotlivé třídy jej plně respektují, a tak vzniká další dělení nesoucí název „třídní vzdělávací program“ (TVP). (Opravidlová, 2016)

Všech pět vzdělávacích oblastí, které v sobě skýtají dílčí vzdělávací cíle, vzdělávací nabídku a očekávané výstupy, by měla výtvarná výchova zahrnout alespoň okrajově. U **Dítě a jeho tělo** pro příklad rozvoj hrubé a jemné motoriky, oblast **Dítě a jeho psychika** zase porozumění a interpretaci díla, rozvoj fantazie a tvořivosti, poznávání sebe sama. **Dítě a ten druhý** obsahuje cíle vzájemného pochopení a

spolupráce, oblast **Dítě a společnost** umožňuje seznamování s kulturou a jejími estetickými aspekty, závěrečnou částí **Dítě a svět** se poukazuje na kulturní poznávání a docílení pozitivního vztahu k umění. (Hazuková, 2011)

2.1.1 Artefiletika jako prostředek k naplnění potřeb a cílů dítěte

Termín „artefiletika“ se vyznačuje svou všestranností s ohledem na umění. Nejedná se o běžné umění jako malby, kresby, instalace, ale zastává se názoru, že veškeré činnosti a situace v sobě nesou dávku tvořivosti a kreativity, a to bychom neměli opomínat. (Slavíková, Slavík, Eliášová, 2007)

Artefiletika se taktéž úzce spojuje s arteterapií, očekávaným uměním a výtvarným projevem. Vzhledem k zakořeněné terapii uměním je artefiletika výborným nástrojem pro odbourání stresu, úzkostí a bloků, které mohou jakékoliv dítě trápit od určitého věku. Povzbuzuje tedy duševní jádro dítěte s cílem zbavit se možných nežádoucích psychických potíží v dospělosti jedince. (Slavíková, Slavík, Hazuková, 2007)

„Cílem artefiletiky je výchovně zhodnotit výtvarnou aktivitu jako symbolického prostředníka mezi niterným světem dítěte a světem lidské kultury nebo přírody“ (Slavíková, Slavík, Hazuková, 2007, s. 10).

2.2 Kompetence učitele mateřské školy

„Mateřská škola je významnou společenskou institucí pro předškolní vzdělávání dětí, pro jejíž práci jsou stanoveny obecné cíle a úkoly, vymezeny určité činnosti“ (Mertin, Gillernová, 2010, s. 23).

Učitelka v mateřské škole by měla být **odborně způsobilá ve všech oblastech**, které jsou podstatné pro adekvátní vývoj dítěte, jako je např. fyzická, tedy tělesná aktivita, výtvarná, hudební, dramatická činnost, a podobně. Její samozřejmostí je **pedagogické vzdělání**.

Také by se měla vyvarovat absenci procvičování řečového centra, rozvoji sluchového, ale i zrakového vnímání, stejně tak předmatematických dovedností spojených s orientací v prostoru a rovině, tříděním, číselnou řadou, a tak dále. Pedagog

by měl být schopen v tomto předškolním zařízení nabídnout dětem takové aktivity, které děti posunou kupředu, naučí je dovednostem, které budou nadále využívat po celý život, a zároveň v dětech podníti chuť poznávat a užívat si moment „tady a teď“, který je u předškolních dětí stěžejní.

Dále by měl pedagog bazírovat na **bezpečnosti** dětí, ale také správnému a dostatečnému prostoru pro jejich spontánní hru, řízenou činnost, kdy děti potřebují vlastní volnost při procesu aktivit.

2.2.1 Kompetence pedagoga výtvarné výchovy pro předškolní vzdělání

Nelze s čistým svědomím říci, jaký je vzor profesionálního pedagoga výtvarné výchovy, ale jedno je jisté, učitelka výtvarné výchovy v předškolním vzdělání by měla být schopna **se rozhodovat na základě** souběhu různých **událostí** a využívat své rozhodování adekvátně vůči aktuální situaci. (Hazuková, 2011)

Učitelka výtvarné výchovy by si měla být vědoma **cílů dané činnosti** a ty se snažit v průběhu následovat, taktéž by měla **respektovat odlišnosti** ve výtvarných projevech druhých a citlivě, s pochopením, na ně reagovat. Po aktivitě by měla brát zřetel na **objektivní zhodnocení** celkového průběhu, snad i kritického či sebekritického myšlení dovádějícího k sebezdokonalení v budoucích činnostech. (Hazuková, 2011, s. 8)

2. 3 Rozvoj fantazie u dětí předškolního věku

Dětské skutečnosti spojené s fantazií se říká **magičnost**. Spojený s fantazií je i fakt, že děti si často personifikují předměty kolem nich, se kterými se často setkávají. Dítě si ke své hračce vytvoří takový citový vztah, že mu nedělá problém o hračku pečovat a mluvit s ní. Jedná se také o velmi dobře známé objekty či struktury, které dítě pojmenovává po svém, a je mu to stejně tak podáno (např. řeka utíká). Tomuto způsobu zpracovávání informací se říká **animismus**, nebo-li **antropomorfismus**. (Mertin, Gillernová, 2010)

Dále je zde zařazen pojem **arteficialismus**, který naznačuje porozumění vzniku našeho světa, v neposlední řadě i **absolutismus**, který zase popisuje vztah k určitým

záležitostem, které dítě vnímá jako to „NEJ“. Nedokáže pochopit širokou škálu rozdílných názorů dospělých, vidí za jednotlivými věcmi pouze to, co se napoprvé dozvěděl. (Mertin, Gillernová, 2010)

Menší děti nevnímají proměny v okolí, vyloží si to jako určitou formu kouzelné přeměny do následného navrácení se. Cit na ubíhání vteřin, minut, hodin, dnů, týdnů a měsíců nemají, jelikož nedokážou dostatečně dobře vnímat čas jakožto veličinu, která nás provádí životem a odděluje životní etapy. Jestliže se děti dostanou do víru aktivit, které je neúnavně naplňují, nedokážou odhadnout, kolik uběhlo mezitím času. Čas je pro ně relativní. Činnost, která je nebaví a nijak neoslovila, vnímají jako nekonečně dlouhou dobu, funguje to i naopak. (Mertin, Gillernová, 2010)

Předškolní dítě se také potýká s bohatou představivostí, kterou může občas zaměňovat za realitu; není schopno ještě rozlišit skutečnost od své fantazie. Právě přemíra fantazie může v budoucnu vyústit v umělecky zaměřenou osobnost. (Mertin, Gillernová, 2010)

Mezi třemi až šesti roky života se ustaluje fáze **symbolického** neboli **předpojmového myšlení**, využívá totiž slova „proč“, vyptává se na určité záležitosti, které mu doposud nebyly ujasněny. Dále používá intuitivní myšlení, které je základem pro **předoperační stádium** (cca od 4 let až do 7, 8 let), jedná se o nazírání jednotlivých předmětů k jejich postupnému zobecňování, ale stále myšlení logicky nepostupuje. Důsledkem spojování reality s fantazií je např. **antropomorfismus**, tzv. personifikace určitých neživých objektů, jako bývají hračky, různé předměty, které dítě uhranou; **fantazijní přístup** a **prezentrismus** (děti vnímají jen a pouze přítomný okamžik). V předškolním věku se samozřejmě vyvíjí i řečové centrum, rozšiřuje se slovní zásoba, dítě se učí postupem času správně formulovat věty, pokládat otázky a odpovídat na ně, vzniká také vztah k literatuře, apod. V předškolním období se vytrácí patlavost, ale figuruje zde občas stálý problém s těžšími písmeny (č, r, ř). Paměť je u dětí spíše konkrétní a krátkodobá, později i dlouhodobá. (Mertin, Gillernová, 2010)

2.3.1 Představivost v různých oblastech aktivit

Představivost a fantazii lze přiřadit do několika oblastí aktivit. Patří sem jak předmatematické činnosti, tak i pohybové, hudební, zkrátka všechny druhy aktivit, které

posilují veškeré oblasti poznávání. Starší předškoláci již umí popsat cestu do školky, pokud dochází pěšky nebo sledují bedlivě cestu autem do MŠ. Toto je jen pár příkladů, které se pojí právě s termíny „fantazie“ a „představivosti“ u dětí. Nesmíme však zapomenout, že bez minulé zkušenosti a předchozího prožitku dítěte nemůže představivost fungovat.

2.3.2 Pedagog a podněty k rozvoji fantazie

Pedagog by se měl snažit volit takové činnosti, které v sobě skýtají právě **dostatečný prostor pro individuální vyjádření** každého dítěte s příměsí jistých pravidel a omezení, aby činnost vedla k určitému výsledku a naplnila tak pedagogický záměr. **Důležitou součástí** všech aktivit řízených pedagogem je **dobře uchopitelné téma**, dobře navržený **průběh činnosti**, který je pouze stavebním kamenem aktivity, nemusí být nutně dodrženy všechny sepsané a vymyšlené detaily, jestliže pedagog vnitřně cítí, že nebudou v daný moment u dětí fungovat. Také je zapotřebí děti v průběhu činnosti neustále **vnitřně motivovat**, jedině tak dosáhneme kýženého efektu, děti si aktivitu prožijí naplno, naučí se vše, co mělo být naučeno, aniž by o tom měly ponětí. Formou hry a příběhu se tak vyvíjejí a zároveň je jejich **fantazie** plně podporována.

Výtvarné aktivity, které jsou koncipované tak, aby dítě projevilo sebe sama a zároveň se drželo stanovených pravidel, nesmírně urychlují vývoj dítěte kupředu. *„Výtvarné tvoření dětí rozvíjí jejich myšlení, může souviset i s filozofií pro děti – dítě nad námětem uvažuje, promýšlí a aktualizuje jej v průběhu tvorby“* (Kubecová, 2016, s. 125). Pokud jsou takové činnosti na podobné bázi pravidelně vedené, dítě se nebojí svých představ lišících se od vrstevníků; ba naopak vnímá svoji **jedinečnost**, originalitu a začíná poznávat svou vlastní osobu skrze různou tvorbu, jako například kresbu, malbu, koláž, performance, land art, a podobně.

3. MOŽNOSTI VYUŽITÍ MODERNÍHO UMĚNÍ VE VÝUCE MATEŘSKÝCH ŠKOL

Vzhledem k tomu, že se ve výtvarné výchově bez výjimky objevují prvky různých uměleckých stylů a směrů, ať už těch dávných nebo současných, není od věci tedy přihlédnout k určitým etapám dějin umění, a z nich posléze čerpat do výtvarných aktivit. Nemusí to být pouze povinnost výuky základních škol, lze kulturu přenést i do prostředí mateřských škol, kdy dětem nenuceně ukážeme mnohé techniky a myšlenky umělců.

Zobrazení aktuálního dění nemusí být vždy jednotvárné, ale právě jedinečné svým subjektivním procítěním jednotlivce. Každíčký předmět může být namalován diametrálně odlišně, záleží na preferencích umělce. Výsledný obraz je pak souborem pocitů, odlišného vnímání, vlastních prožitků, ale také **inspirace**, která zde hraje také jednu z hlavních rolí. **Inspirace** je jakousi hybnou silou pro stvoření díla, jde ruku v ruce s **intuicí**. *„Inspirace a intuice jsou rovněž spojovány s tvořivými projevy. Vztah mezi významem obou termínů však můžeme pokládat za dosud ne zcela vyjasněný. Jejich významové odlišení se v různých publikacích, včetně slovníkových, často překrývá a rozdíl nebývá zřetelný“* (Hazuková, 2010, s. 21).

Při vymýšlení výtvarných aktivit, ať už směřovaných předškolním či starším dětem, je samozřejmostí přítomnost inspirace. Ta vyvěrá z již dokončených děl, a proto není od věci nahlédnout právě do historie umění, a zde si najít určité inspirativní body, které pak lze aplikovat do tvořivých činností.

3.1 Východiska výtvarné výchovy MŠ

„Umění období, které sledujeme, se však stejně jako moderní doba zrodilo z roztržky člověka s hodnotami a názory, které uznávalo a kterým věřilo 19. století. Odmítání a popírání dosavadních hodnot se v něm projevilo odporem k tradicím, k oficiálnímu, na akademiích vyučovanému způsobu uměleckého vyjádření“ (Šamšula, 1994, s. 8).

Každý moderní umělecký směr, potažmo styl, je něčím význačný, liší se svou filosofií a charakteristikou. Proto je v tomto ohledu na výběr mnoho podnětů, kterých se může pedagog chytit, následovat jej, a tak vložit do činnosti smysluplnost a kulturu.

Dětské duše inklinují k nápaditostem; k činnostem, které jsou variabilní, svobodné a zároveň s příběhem. Těší je dynamika a barvitost aktivit, kdy děti mohou využít své fantazie, spontánnosti, a následovat tak svou intuici. Ve výtvarných činnostech děti dávají vždy na své emoce, náladu, projevují se na základě barev. Proto je pro děti využitelné právě **moderní umění**. Nenachází se zde žádný striktní příkaz, žádný návod, jak namalovat obraz nebo jak vyjádřit své pocity.

3.1.1 Impresionismus

Impresionismus je proslaven obrazem „**Impression**“ (v překladu Dojem), jenž náleží **Claudému Monetovi**. **Impresionistická malba** vyobrazuje **momentální cit**, vyjadřuje přesné znázornění **daného okamžiku**. **Impresionisté** také bojkotují ateliérovou malbu, přesouvají se z místnosti do čirého zdroje stvořeného pro malbu, a to **tvorbu v plenéru**, malbu v přírodě. (Pijoan, 1985)

Právě obraz s názvem **Imprese** by mohl být zdárným příkladem pro dětskou činnost. Děti mohou tento obraz popsat a vyjádřit své pocity k němu, vymyslet název, popovídat si o teplých a studených tónech nebo domalovat kus obrazu dle svého uvážení. (Krupová, Rochovská, 2016)



Obr. 1 – Dojem (Claude Monet)

3.1.2 Expresionismus

Jako dalším využitelným směrem v mateřské škole je **expresionismus**. Zde se snoubí **barevnost**, snaha o **záznam vlastních pocitů**, tedy **vyjádření** do malby. Jedním z nejznámějších expresionistických malířů je duševně nemocný **Vincent van Gogh**, jenž se vyznačuje svou pílí a neutuchající chutí tvořit a zdokonalovat se. (Huyghe, Van Gogh, 1992)

Výrazným umělcem tohoto emotivního směru je taktéž Edvard Munch, jenž dal za vznik právě **expresionismu**. (Pijoan, Dějiny umění 9., 2000)

Expresivní tvorba je pro děti přirozenou záležitostí, a tak je důležité vnést do předškolních aktivit i tento výrazný směr. **Vincent van Gogh** používal například při tvorbě hustou barvu, mačkanou přímo z tuby. I tato technika by se dala s dětmi využít s dopomocí vhodných předmětů k roztírání nanesené barvy. (Cikánová, 1993)

3.1.3 Symbolismus

Symbolismus vkládá do umění, už dle názvu, symboliku objektů, postav i barev. „Spisovatelé i výtvarní umělci se víc než kdy jindy uchýlovali k výrazům a obrazům uplatňovaným prostřednictvím typických, rozlišovacích rysů jakožto znaky určitých věcí nebo osob. Takto chtěli vyvolat či oživit jejich „ideu““ (Pijoan, 2000, s. 7).

Symbolistický malíř jménem **Odilon Redon** skloubil rovnou několik znaků dohromady, ať už se jedná o usmívajícího se pavouka, paradigma mezi krásou a extází, ženského principu společně s vynikající kresbou elementu země, stromů a listů. (Pijoan, 2000)

Dětské činnosti mohou být tak okořeněné o využití již poznaných **symbolů** jen vyobrazených v novém hávu. Děti mohou vnímat zvuky, které následně namalují (ticho nebo určité zvukové vjemy) nebo namalovat situace, při kterých vnímají rozdílné pocity a náladu. (Slavíková, Slavík, Eliášová, 2007)

3.1.4 Kubismus

Kubismus inklinuje k **tvarům**, až **geometrickým**, které popisují charakter vyobrazeného objektu. Při zobrazení určitého objektu se kubista soustředí na **několik úhlů předmětu naráz**, které poté namaluje do sebe. *„Barva byla pro kubisty dlouho něčím druhořadým, Užívali hlavně neutrálních tónů šedé, černé a hnědé. Jejich usilování směřovalo především k hledání nových možností vyjádření prostoru a času v uměleckém díle“* (Šamšula, 1994, s. 57).

Kubismus lze dětem představit jako umění úplné svobody. Mohou se porovnat dva kubistické obrazy se stejnou tematikou, ale jiným zpracováním, příkladem Tři muzikanti autora **Pabla Picassa**. Slovně popsat a zdůraznit odlišnost dvou obrazů, vytvořit z obrazu puzzle a různě kousky obrazu skládat do sebe či výtvarně nebo vizuálně předvést kubistický obraz. (Rochovská, Krupová, 2016)

3.1.5 Surrealismus

Surrealistické malby v sobě skrývaly jakési **snové koncepty** až **halucinogenní vidiny**, ztrácely na vizuální logice, pojetí prostoru bylo zcela odlišné. Jedním z malířů **surrealismu** byl **Salvador Dalí**. Mezi typické **znaky** tohoto umělce patří právě rozpouštějící se hodinky, mravenci značící nebezpečí, poušť a skaliska. (Pijoan, 2000)

Max Ernst je také přiřazován k tomuto snového směru. Stal se **objevitelem techniky frotáž**, která je specifická využitím strukturovaného podkladu, ať už přírodního nebo technického, pro následné přetírání. *„Koláž, frotáž, dekalkomanie, asambláž, všechny tyto metody, které by u kohokoli jiného zůstávaly v rovině technických postupů,*

patří u něho do sféry „operací“, jak kdyby jeho kouzelnická ruka vděčila za svoji spontánní schopnost jakémusi alchymistickému zasvěcení“ (Dějiny umění 10., 2000, s. 34).

Koláže, frotáže a asambláže jsou pro děti netradiční technikou, jak vytvořit obraz jiným způsobem. S využitím **frotáže** mohou děti poznávat, co se skrývá pod papírem. Přiloží pod papír určitý předmět nebo položí papír na nerovnoměrný povrch, přes který čáráním zakreslují plochu. **Frotáž** dokáže imitovat pohyb vodní hladiny, ale hlavně zanechává na papíře strukturu dodávající obrazu na autentičnosti. Mohou tak své sny nebo představy přenést na jejich dílo. (Cikánová, 1992)

3.1.6 Abstraktní umění

Abstraktní, neboli nefigurativní umění, je známo svou nekonkrétností v uchopení nějakého objektu, možná hlavně proto, že si **abstraktní umění** pohrává s myšlenkou vyobrazit to, co je pro ostatní umělce právě nezobrazitelné. Ať už jsou to emoce nebo vjemy z okolí. Pochopení takového obrazu se dostaví pouze tehdy, pokud divák začne obrazu naslouchat a vnímat až do morku kostí. (Šamšula, 1994)

Příkladem **abstraktního umění** je tzv. **suprematismus Kazimira Maleviče** vyznačující se geometrickými tvary na bílém pozadí ve výrazných barvách. (Pijoan, 2000)

4. SOUČASNÉ UMĚNÍ JAKO VÝCHODISKO VÝTVARNÝCH ČINNOSTÍ

Současné umění se straní stále hledané dokonalosti a krásy, ale přesouvá se k **přirozenosti a bezprostřednosti** výtvarného projevu. (Zhoř, 1992)

4.1 Objektové umění

*„Přírodniny a technické drobnosti byly spojovány do nových celků a staly se základem trojrozměrných výtvorů s uměleckým účinkem. Montáže nebo konstrukce z nezvyklých materiálů dostaly vlastně název – „**objekt**“. Z nich se pak vyvinula samostatná větev výtvarné tvorby – **objektové umění**“* (Zhoř, 1992, s. 24).

Objektové umění bylo takovým inovativním převedením běžné dvourozměrné kresby nebo malby k 3D „obrazu“, a to s použitím různých předmětů. Věci, předměty, objekty se přetvářely do uskutečnění vlastních představ. **Objektová tvorba** je také obohacena o velkou škálu **materiálu**, ať už kovu, dřeva, skla nebo jiných netradičních materiálů. K připevňování jednotlivých kusů materiálu k sobě se používá celá řada postupů jako montování, svařování, lepení nebo prostorové konstruování s ohledem na charakter předmětu. Do **objektového umění** lze zařadit i **asambláže**. (Zhoř, 1992)

4.2 Umění fotografie

Znásobené černobílé **fotografie** podbarvené vyzývavými barevnými odstíny, plakáty známých tváří a vyobrazení plechovek. To je tzv. **pop art**. *„Za nejtypičtějšího představitele amerického popu je pokládán **Andy Warhol**. Byl původně propagačním grafikem, postupně se však stal předním představitelem soudobého malířství. Pracoval převážně s pomocí fotografií, jednak se snímky běžných objektů (od polévkových konzerv přes láhve Coca-Coly až po reportáže z automobilových havárií), i s portréty známých osobností (od Liz Taylorové přes Elvise Presleyho po Marilyn Monroeovou)“* (Zhoř, 1992, s. 9).

Fotografie poskytuje umělci jiný rozměr než je tomu u malby. Dokáže vystihnout přesné záblesky slunce, přesnou změnu světla na povrchu předmětů. **Umělci**

s **fotografiemi** experimentují, nemusí se nutně zaměřit na ostrost obrazu, ale i na rozmazaný objekt nebo nápaditě deformovaný. (Zhoř, 1992)

4.3 Krása v pohybu, procesu, akci

Postupem času umění přihlédlo ke kouzlu tvorby v **interakci s lidmi**. Hravé demonstrace, sociální **happeningy** obsahující životní otázky, hudební umělecké koncerty, to vše patří k této formě umění. Stejně tak i tvorba v přírodních scénériích zvaná **land-art** a samovolná **performance** bez zásahů publika. (Zhoř, 1992)

Taktéž **akční malba Jacksona Pollocka**, jež nesla název „**dripping**“, spočívala v cákání a kapání barev z plechovky přímo na rozměrné plátno. (Šamšula, 1994)

4.4 Umění lidského těla

Toto umění se vyznačuje **oslavou vlastního těla**, jakožto hlavním námětem díla. „V roce 1961 si Ulrichs sedl do výstavní síně a vystavoval sám sebe jako exponát – první živé umělecké dílo“ (Zhoř, 1992, s. 75). Takzvaný **body-art**, neboli „tělové umění“, je také spojeno s tancem a samotným pohybem. Pro **body-art** je nutností náhlá překvapivá změna, akce, aby přihlízející udrželi pozornost a nepodléhali nudě. (Zhoř, 1992)

4.5 Příroda a umění

Umění v krajině je jakousi reakcí na současné problémy, často i ekologického rázu. Jedná se o spojování, sdružování a svazování přírodních artefaktů. Hlavním rysem je již uvedený **land-art**, jenž je takovým záměrným zásahem do přírody, ať už s použitím jednoduchých či náročnějších pomůcek. Také jde o určité rozloučení se s galerijním prostorem. (Zhoř, 1992)

4.6 Konceptuální umění

„Konceptuální umění se kolem roku 1970 šířilo ze Spojených států na evropský kontinent. Nacházelo ohlas zejména u těch, kdo inklinovali k racionálnímu řádu a k intelektuálním konstrukcím“ (Zhoř, 1992, s. 113).

Umění konceptu se zabývá vystávajícími myšlenkami, není to pouze krásné dílo, ale dílo obohnané **ideou**. Umělci se snaží svou tvorbou vznítit v divácích myšlenky, jak se říká, zasadit brouka do hlavy.

EMPIRICKÁ ČÁST

5. ROZHOVORY S UMĚLCI – INSPIRACE PRO VÝTVARNÉ ČINNOSTI V MŠ**5.1 Květa Monhartová a obraz Pouštní psi**

Tato významná zástupkyně plzeňské současné malby mi s radostí poskytla velmi příjemný rozhovor, díky němuž jsem se dozvěděla mnoho zajímavých poznatků z jejího života, a také jsem měla možnost nahlédnout do ateliéru plného tvorby paní Monhartové.

Mimo svoji práci zubní techničky se ale neustále zdokonalovala ve své malbě; docházela na výtvarné kurzy k Jaroslavu Kantorovi, který ji ukázal cestu malířství s olejovými barvami a hlavně portrétovou tvorbu.

Byla **členkou** skupiny **Den 69**, poté součástí skupiny **P 89**, kde se po 10 letech, v roce 2005, stala prezidentkou; roku 2007 **předsedkyní Unie výtvarných umělců**.

Paní Monhartová započala svoji uměleckou kariéru portréty a také figurálními obrazy, které jsou doposud nejstěžejnější rolí v tvorbě. Ráda také zjednodušuje **figury do znaků** a tvoří **soubory** obsahující **9 až 10 děl stejné tematiky**, při jejichž tvorbě přichází další a další nápady na možné obrazy. Důvodem je obdivuhodná potřeba využít nápad do posledního detailu a vyjádřit se naplno pomocí výrazných barev a štětce, které paní Monhartová využívá pokaždé. Adoruje všechny **čisté barvy**, převážně inklinuje k **červené**, kterými vytváří **kontrasty na plátně**. Její **obrazy** jsou odrazem jejích **názorů, myšlenek, emocí a nálad**. Štětec a barvy jsou pro ni možností, jak vyjádřit své momentální rozpoložení. „**V obrazech promítám samu sebe.**“ (Rozhovor s Květou Monhartovou, 2018)

K té nejspecifičtější tvorbě patří soubor **Humanizace sídliště**, který obsahuje fotografie a k tomu vlastní díla, která jsou právě **inspirována poničenými artefakty na sídlišti**. Příkladem mohou být právě dřevěné lavičky, které byly nahrazeny figurami. Ke každé fotce bylo přiřazeno jedno dílo. Tento soubor byl vystaven v galerii Jiřího Trnky, ale také v pražském makromolekulárním ústavu.

Dalším souborem jsou **Ruce**; tento soubor skýtá obrazy **s náboženským podtextem**, a jak již název napovídá, hlavním předmětem obrazů jsou právě ruce. Paní Monhartová nevyužila zažité symboly, ba naopak. Jedním obrazem z této řady je například **Strohost**.



Obr. 2 – Ruce (K. Monhartová)

Soubor se psy vznikl díky žádosti o malbu jako památka na psího mazlíčka přítelkyně paní Monhartové. Prvním obrazem se stalo dílo, které bylo inspirováno výjevem ze souboru **Humanizace sídliště**, kde figurovala dětská skluzavka **červené** barvy. Skluzavka byla nahrazena psem a **červená barva** se ponechala. Také tento soubor obsahuje několik děl, kde se objevují pouze psi v červených odstínech. Paní Monhartová byla i ve svém bydlišti obklopena psy, a tak se tento nápad jen a jen rozvíjel. Jak sama autorka říká, tento námět dokáže vytvořit určitý citový náboj v obraze. Kombinuje jak psí motiv, tak i figurální dohromady. Do tohoto souboru jsou zařazeny díla jako **Pouštní psi**, které budu rozebírat později; **Výchova psů v Čechách** nebo **Hledání ztraceného času** (černý buldok v trávě).



Obr. 3 – Výchova psů v Čechách (K. Monhartová)

Mezi další soubory patří **soubor lidských znaků**, který je tvořen jemnou malířskou technikou s grafickými prvky. Jedná se o tzv. „diptychy“ **postavené vertikálně**, obrazy jsou k sobě přidělány.

Nyní se paní Monhartová věnuje souboru s divadelními výjevy. Jedná se o jednotlivé soustavy čtyř obrazů, které popisují příběh a emocionální náboj určité divadelní hry.

„Je dobré přestat malovat tehdy, když vnímáme, že je náš obraz dokončen.“
(Rozhovor s Květou Monhartovou, 2018) Nezaobírat se detaily, pokud cítíme, že nic dílo nepostrádá.

Vybraná díla Květy Monhartové

Obraz Marioneta

Zde je vyobrazena panenka, marioneta, jakožto figura sedící na lidském těle. Malířka Monhartová **často používá motiv „krajiny lidského těla“** takovým způsobem, že využije část těla, kterou na plátně velikostně zmnohonásobí; tento obraz je toho důkazem. Také jsou zde dvě plátna přiložena na sebe a výrazný kontrast.

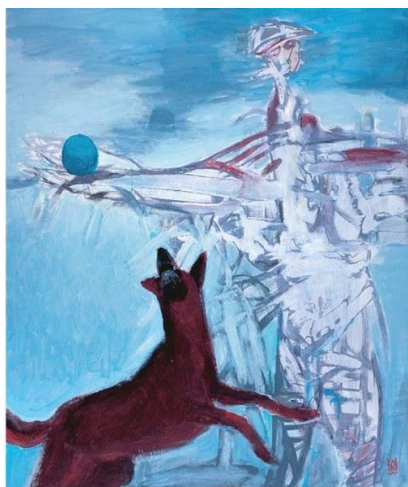


Obr. 4 – Marioneta (K. Monhartová)

Obraz Hra

V tomto díle je použita **netradiční technika**, a to ve formě pokusu s akrylovými barvami. V oblasti, kde se nachází postava, byla nanesena akrylová barva v silné vrstvě, která postupně na plátně schla. Nakonec malířka zbytek setřela, a tak někde vznikly výrazné stopy po barvě. Okraje nánosu byly zaschlé, uprostřed barva už nestihla ztvrdnout.

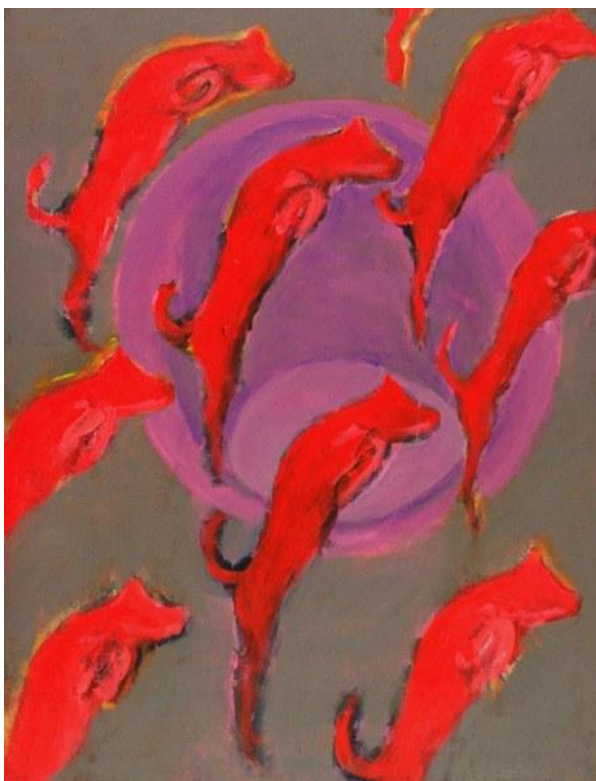
Jde o další obraz ze psího souboru, který působí až mysticky.



Obr. 5 – Hra (K. Monhartová)

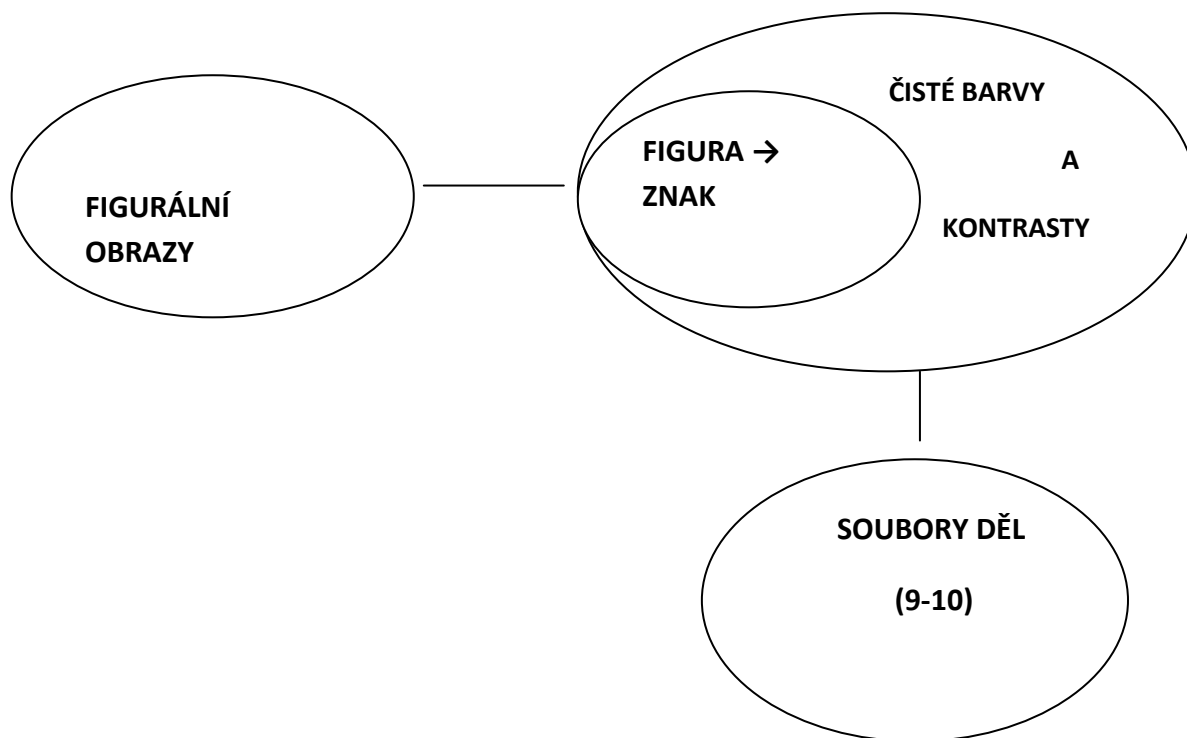
Posledním obrazem, na který bych se ráda nejvíce zaměřila, je **obraz Pouštní psi**. Opět jde o jeden z mnoha děl se psí tematikou. Název „**Pouštní psi**“ je vymyšlen proto, aby divákovi nechal prostor pro jeho vlastní představy a vjemy. Kojoti na poušti? Studna? Personifikace psů? Najdeme zde **několik identických psů se stejným postojem**, kteří dominují celému obrazu společně s růžovo-fialovým kruhem, zasazeným v druhé třetině obrazu. Kruh byl zde namalován, jakožto formální prvek, který spojuje celý obraz, vytváří tak sjednocenost díla. Psi, kteří jsou namalováni **červenou** barvou, kontrastují na nazelenalém pozadí, a stávají se tak hlavními protagonisty díla. Technika světla a stínu je zastoupena kresbou, obrysy psů v černé a žluté barvě. Nebýt růžového kruhu za psy v horní polovině, obraz působí agresivně. Psi jsou zde několikrát vyobrazeni také z důvodu zesílení obrazu. Jde o obraz, který navazuje na malbu psa pro přítelkyni. Také umělkyně ponechala **červenou** barvu, která

nejprve náležela dětské skluzavce ze souboru **Humanizace sídliště**, jak jsem již uvedla výše. Paní Monhartová se inspirovala psím motivem z knihy.



Obr. 6 – Pouštní psi (K. Monhartová)

Tento obraz bude stěžejní pro moje návrhy a jejich realizace s dětmi předškolního věku. Zaujala mě barevnost obrazu, použití stejných motivů kreativním způsobem, emoce čerpající z plátna a jeho tematika.



Pouštní psi



- Opakující se motiv
- Kontrastní barvy
- Zvířecí tematika
- Hra s tvary
- Hra s odstíny barev

Činnosti navazující na toto dílo:

1. Skřítkovská oslava
2. Záchrana vzpomínek
3. Skupinová malba zvířat či zvířete

5.1.1 Skřítkovská oslava

Tuto aktivitu jsem provedla na 64. MŠ, třída Skřítkové, při souvislé praxi v zimním semestru 2017.

Námět

Námětem se stalo již vyobrazené dílo Pouštní psi, ve kterém jsem se nechala inspirovat kompozicí podobných postojů psů. Výsledkem je tedy **Skřítkovská oslava**, která navazovala na předchozí činnosti pod tématem Čarovný les. Jelikož se děti před touto činností už několikrát ocitly v kouzelném lese plném skřítků, víl a dalších pohádkových bytostí, měla jsem nápad, jak oživit a prohloubit toto téma, které se dá navíc ve třídě Skřítků, kde na děti dohlíží skřítek Listínek nebo skřítek Smíšek, skvěle uchopit. Vymyslela jsem mírnou inovaci v činnosti, potřebovala jsem děti více motivovat v porovnání s minulými výstupy. Použila jsem dopis, který sepsal skřítek Smíšek s myšlenkou, že pošle všechny skřítky v okolí na oslavu dne skřítků. Po tom, co dopis dvojice dětí našla, měl přijít na řadu další nečekaný problém, a to neschopnost přečíst tento specifický a nečitelný jazyk, který byl použit starou „skříťštinou“. Děti budou mít pak za úkol přijít na to, jak tento text přeměnit v ten náš český. A to tím, že se pousmějí, a vše se od prvních řádků přemění. A pak už bude následovat přečtení dopisu, přesun na oslavu, jen se stane opět neočekávaná věc; dostaví se i nezvaný host, proletí okny do skřítkovského sálu a nechá zkamenět vždy jednoho skřítku ze dvojice. A pak už následuje jen záchrana kamaráda ze dvojice, k tomu právě napomůžou pomůcky, které budou poblíž k dispozici. Pokusíme se kamaráda přetvořit v opravdového skřítku, a po tom, co přistoupí ke dvojici skřítků a uvidí, že si skřítek opravdu oslavu užíval, zmáčkne

svůj neobvyklý přístroj, který cvakne, a skřítko tím probere zase k světu. K tomuto účelu byl použit obyčejný mobil se zapnutými zvuky.

Prekoncept

Prekonceptem pro děti se může stát jakákoliv asociace, která se pojí s jejich životem. Tvůrci skřítků, tedy svých kamarádů ze dvojic, tvoří svého „skřítko“ dle svého uvážení. Tak, jak by vypadal jeho kamarád jakožto skřítek, jaký by měl oděv, čím by byl ozdoben, jak by se choval. Toto vše může dítě znázornit pomocí látek, šátků a dalšího materiálu. Šátek může položit tak, aby to vypadalo, jako kdyby skřítek zrovna v tuto chvíli tančil nebo dokonce poskočil radostí. Každé dítě si vytvoří to, co má na mysli, jak jeho fantazie zpracuje. Možná kamarádův výraz v dítěti iniciuje určitý charakter skřítko, a ten bude chtít pomocí přiloženého materiálu vyzdvihnout, vynést napovrch.

Koncept

Významovým konceptem v této činnosti se stává tvorba skřítko, jakožto ležícího kamaráda ze dvojice, který svou statickou pozicí na zemi znázorňuje zkamenělého skřítko. Zásadním významem je uvědomění si možné podoby pohádkové bytosti, závisí zde na fantazii daného dítěte, které má v rukou výsledné vzezření skřítko. Nelze však opomenout příležitostné prolínání určité pohádky, příběhu, kde se vyskytuje obdobný pohádkový mužík, skřítek, lesní duch, který se dítěti ihned vybaví při formulaci úkolu. Finální aktivita může být spojením dosavadních zkušeností, získaných představ s vlastními nápady, idejemi.

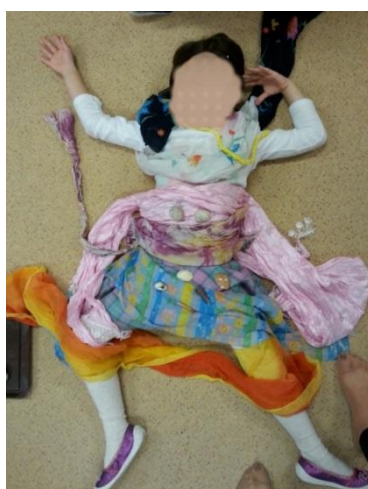
Konstruktivním konceptem se stává skutečnost, jak krásné tvary a různorodé hábity děti mohou stvořit. Ať už jde o kombinace materiálu, nebo se bude jednat o vzory a barvy. Vytvoří tak originální směsici látek či jiných věcí, které budou zdobit rodícího se zkamenělého skřítko. Jak ladně či neohrabaně si lehnou na zem, jaký výraz si ponechají ve tváři, jakým způsobem položí na zem končetiny, i toto patří do tohoto konceptu.

Dalším konceptem je **koncept empatický**. V průběhu této činnosti se setkáme s tím, že děti se společně ponoří do kouzelného světa a všichni se ocitnou na skřítkovské oslavě. Vzhledem k rozdílným výsledkům činnosti si děti připomenou individualitu

každého jedince. Dítě, které bylo nazdobeno pomocí svého kamaráda, se ke konci aktivity dozví prostřednictvím promítání, jak jeho práce dopadla. Díky tomuto promítání se dítě snaží pochopit druhého, možná i pozná, kdo byl s kým ve dvojici. Dokáže analyzovat, ke komu tento výtvar patří, proč je tak vytvořen. Děti mají během promítání možnost promlouvat o tom, co vidí. Mohou tak navzájem poslouchat názory druhých, ponořit se do jejich světa myšlenek, a tak jej pochopit.

V neposlední řadě přichází **prožitkový koncept**, který je pro dítě také zásadním ve všech výtvarných aktivitách. Ze začátku, při hledání dopisu, děti pocítí údiv a očekávání, co jim napsal skřítek Smíšek, co se bude dít dále. Poté začnou vnímat radost z toho, že se bude konat oslava na půdě čarovného lesa, a jak bude probíhat. Jakmile oslava započne, překvapí je fakt, že je nečekaně navštívil sám zlomyslný čaroděj, který jim chce překazit oslavu. Jednoho ze dvojice začaruje, aby se kamarádi nemohli spolu radovat. V tuto chvíli přichází na řadu samotná aktivita, při které jak „tvořitel“, tak i „tvořený“, prožívají jiné druhy prožitku. Ten, který tvoří ležícího k obrazu svému, prožívá najednou pocity zadostiučinění, může naplno realizovat svoji myšlenku bez jakéhokoliv omezení. Pro tzv. „outsidery“, děti, které nebývají často v pozici organizátora, spíše se drží v pozadí, se touto příležitostí učí samy sebe vnímat jako rovnocenné se svými vrstevníky. Děti, které leží na zemi a nechávají se „obléci“ tvořitelem, si vyzkouší roli na určité úrovni submisivity. Jsou srozuměny se spontaneitou, netuší, jak budou nakonec vypadat.

Realizace činnosti Skřítkovská oslava





Obr. 7 až 12

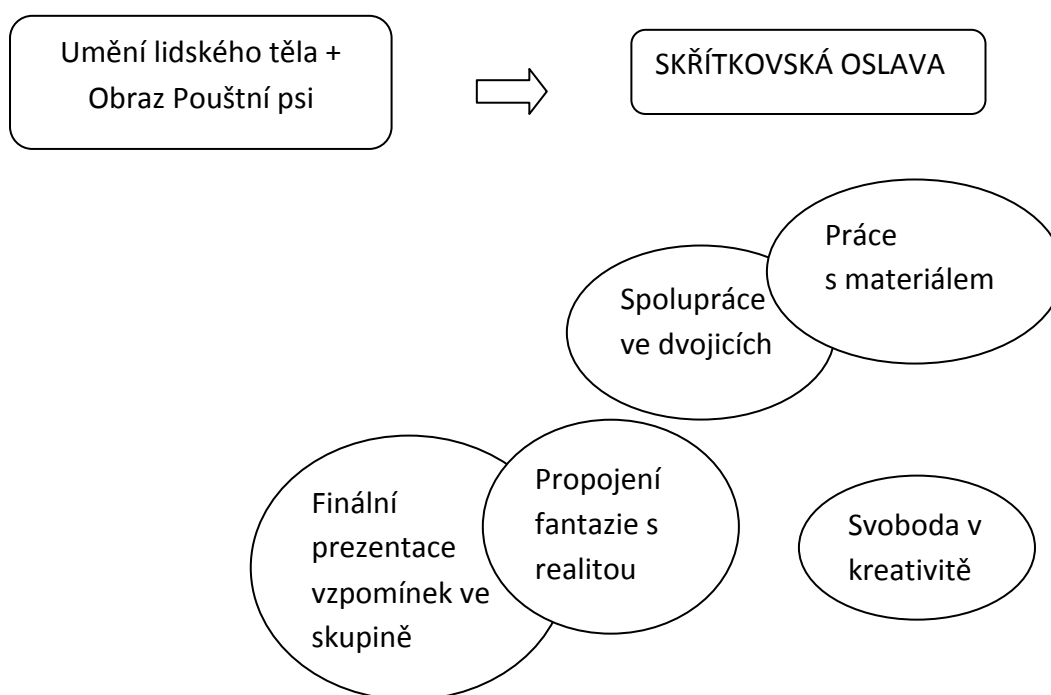
Námět hodiny: Skřítkovská oslava, tvorba z šátků, provázků, kamínků a mušliček + happening; skřítkovské vzpomínky

Časová dotace úkolu: Jde o činnost trvající 30 – 35 min.

Cílová skupina: 3-7 let, smíšená třída

Inspirační východiska úkolu: Umění lidského těla, obraz Pouštní psi od Květy Monhartové

Myšlenková mapa úkolu:



Učivo (vzdělávací obsah): Rozvoj fantazie a představivosti, kooperace ve dvojicích, rozvoj estetiky

Vzdělávací cíle, očekávané výstupy:

1. Vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech (konstruktivních, výtvarných, hudebních, pohybových či dramatických) i ve slovních výpovědích k nim. (RVP PV, 2018)

- Dítě si dokáže rozmyslet, jaký materiál zvolí na tvoření.

- Dítě se umí vyjádřit pohybem za rytmu středověké hudby/irské hudby.

2. Nalézat nová řešení nebo alternativní k běžným. (RVP PV, 2018)

- Dítě umí zvolit takový materiál, který je podobný vymyšlenému návrhu.

3. Řešit problémy, úkoly a situace, myslet kreativně, předkládat „nápady“. (RVP PV, 2018)

- Dítě umí pracovat s vlastní představou, na jejímž základě vybírá vhodné prostředky.

- Dítě dokáže rozpoznat svého kamaráda, i když je na fotce napůl zahalený (navíc je fotka pootočena např. vzhůru nohama).

4. Spolupracovat s ostatními. (RVP PV, 2018)

- Dítě zvládá pracovat ve dvojici.

- Dítě se dokáže s kamarádem domluvit, kdo půjde na řadu jako první.

Pomůcky: Barevné šátky a šály, mušličky, kamínky, provázky, barevné vlny

+ tácky na kamínky a mušle

Fáze výtvarné činnosti

Motivace:

Připomeneme si s dětmi vše, co jsme zažili nedávno. Kdo nám napsal naposledy? Jak je to dnes se skřítky u nás ve školce? A kde je vlastně skřítek Smíšek? Skřítek Smíšek nám napsal dopis, pojďme si ho rozluštit (pouze úsměvem se písmenka přesunou do správných formulací). Smíšek nás nakonec zve na oslavu. Dny ubíhají, a přišel den D.

Koná se oslava. V okolí se již ozývají tóny kouzelných nástrojů, čarovných melodií.

Do místnosti ale nečekaně přiletěl starý zlý čaroděj, který jednoho skřítku z páru nechal zkamenět!

Formulace zadání:

1. „Vyber si svého kamaráda do dvojice nebo do trojice, pokud někdo zbude.“

2. „Ležícího kamaráda dozdob materiálem, který je ti k dispozici.“

3. „Až budeš hotov a já přijdu tvého kamaráda zachránit kouzelným přístrojem, vystřídáte se.“

Průběh realizace činnosti:

1. Jakmile mělo dítě hotového skřítky, přišla jsem k němu a osvobodila ho cvaknutím, vyfotila ho. V tu ránu přišla řada na druhého. Každý se tedy ve dvojici vystřídal – většina byla zaznamenána na fotkách.

2. Poté přišel čas na pořádnou oslavu, kdy si děti zatančily s paní učitelkou, mou mentorkou praxe. Já si odběhla nafocené fotky přesunout na flash disk, abych je mohla promítat na televizní obrazovce.

3. Dále jsem vše připravila a oznámila dětem, že nám chce něco důležitého skřítek Smíšek sdělit – chce nám připomenout, jak jsme si oslavu užili. Děti se tedy přesunuly blíže k obrazovce a já spouštěla fotky. Některé byly bohužel převrácené, naležato, ale nakonec se ukázalo, že děti alespoň mohly poznávat své kamarády z různých úhlů.

Reflexe:

Po zhlédnutí všech fotek děti utvořily kroužek.

„Užily jste si oslavu naplno? Kdy se má konat další Den skřítků? Skřítek se o tom zmínil, že? ...Až za rok? No, já věřím, že jsou skřítki aktivní každý den a užívají si každický moment svého života, a ani na to nepotřebují Den skřítků.“

„Jak se vám pracovalo s kamarádem? Vybraly jste si správné šátky, provázky tak, aby kostým zkamenělému skřítkovi padl jako ulitý? Byly všechny vzpomínky na lesní tabuli veselé, roztančené?“

„Já doufám, že naše vzpomínky budou stále tak čisté a barevné, jako ty z oslavy. A ať se raději temný čaroděj od vzpomínek drží dále!“

Hodnocení:

Celkově se povedla motivace do výtvarné aktivity, děti to vtáhlo zpátky do kouzelného prostředí. Stejně tak mne potěšilo, že děti pochopily, co po nich požadují, i když se jednalo o těžší činnost vzhledem k věku některých dětí. Aktivita je moc bavila,

některé holčičky by i rády v příkládání různých šátků a vlnek pokračovaly nadále. Holčičky si vyhrály s šatičkami, vlásky a doplňky; chlapečci měli zase propracovaný kostým. Používaly hodně mušličky a kamínky vedle sebe – možná imitace knoflíků. Zaujala je i poslední část činnosti, a to bylo promítání fotek neboli vzpomínek z oslavy. Smály se, napjatě čekaly na další fotky, bavilo je i hádat, kdo je pod vším tím materiálem skryt.

Příště bych dala možná na výběr více materiálu k výtvarné části, ale nebylo by to podmínkou. Také bych se domluvila s učitelkami, co přesně dělat v mezičase, kdy já budu přesouvat fotografie na flash disk (domluvit se i na nějaké písničky s tanečkem, a pak např. volná zábava s puštěnou hudbou) – bohužel z mých plánovaných 2 minut se vyklubalo 7 minut. Také vnímám velkou mezeru v hodnocení aktivity na konci.

5.1.2 Záchrana vzpomínek

Tato aktivita navazovala právě na předchozí aktivitu s názvem **Skřítkovská oslava**. Byla tedy provedena ve stejné třídě v 64. MŠ.

Námět

Opět se jedná o podobný námět jako u předchozí aktivity. Tentokrát se pokládají upravené fotografie v ustálených pozicích na velký formát papíru. Jde o aktivitu **Záchrana vzpomínek**, která měla prohloubit předchozí **Skřítkovskou oslavu** a poohlédnout se opět za tím, co se v majestátní den skřítků přihodilo. Děti dostanou do rukou černo-bílé fotografie, ovšem náhodně tak, aby každé dítě nevlastnilo svoji fotografii, ale fotografii někoho jiného. Poté s použitím pastelek děti přiložené fotografie vybarví, následně vystřihnou dle svého uvážení, a pak všechny tyto výstřižky skřítků přilepí na „kůru stromu“, na kus přírodního papíru, kde se seskupí všechny přetvořené fotografie dětí.

Prekoncept

Prekonceptem této činnosti jsou již uchované a vštípené vzpomínky, které se automaticky jedinci vybaví v určitých situacích, ať už se jedná o mezní situace, nebo

jednoduše při nostalgických náladách. Dítě již zná princip vybavování si reminiscenčních záležitostí, i když se soustředí na přítomnost, která ho obklopuje v daný čas na daném místě. I přes to má na paměti ať už kladné, či záporné výjevy z dětství, které sám prožil nebo odněkud slyšel. Tato činnost otevře dveře vzpomínkám z předešlé výtvarné činnosti, ale zároveň zanechá svobodu ve vlastních asociacích dítěte.

Koncept

Významovým konceptem činnosti Záchrana vzpomínek je poohlédnutí se za předešlou aktivitou, a v zásadě, složení všech vzpomínek ve formě vytisknutých fotek skřítků na jedno vyhrazené místo, které umožní tyto dotvořené fotografie, vzpomínky, uschovat a ochránit před zlými silami. Podstatou aktivity je tedy navrácení vzpomínek do předchozí podoby vybarvením fotografií a jejich uchování.

Konstruktivním konceptem je zde právě schopnost mísit barvy, dobarvovat neživá místa pastelkami, stejně tak i přidat ladící kresby k danému skřítkovi na fotce. Dále děti vystřihují skřítky do určitých tvarů, vynechají nějaká místa, která neladí jejich oku, a ty odstříhnou; tady se opět objevuje fakt, co je pro dané dítě podstatnou součástí skřítka. A v neposlední řadě sem patří i lepení samotných skřítků na velký formát papíru, jde tu o skupinovou práci, při které každý přiloží ruku k dílu. Záleží totiž na místě a sklonu přilepeného skřítka.

Na řadu přichází další druh konceptu, a to **koncept empatický**. Při úpravě černo-bílé fotografie dítě sleduje plně vlastní proces tvorby, ale ve chvíli, kdy dokončil svůj výtvar, přesouvá se k místu, kde leží tzv. vzácná kůra stromu. Ve chvíli, kdy dítě přikládá svoji fotografii k dalším, pozoruje tvorbu ostatních. Nemusí být u rozšiřující se koláže sám, může vedle něho postávat další dítě, které se rozmýšlí, do jaké části zasadí svoji práci. Mohou si tak navzájem ukázat své dobarvené vzpomínky, rozmlouvat o nich, navzájem se tedy pochopit, vcítit se jeden do druhého. Nebo naopak, mohou se ptát, proč další dítě lepí skřítka na papír doprostřed, apod.

Prožitkový koncept je zde velmi silným nástrojem. Tato výtvarná činnost po připomenutí minulých událostí vnese pocit smutku, možná i pocit zděšení, pokud jsou děti velmi sugestivní osoby, ale ihned pocítí naději, že mohou vzpomínkám dodat více

radosti a potěšení. Konečným výtvozem, který je navíc kooperativně vytvořen, z dětí spadne jakýkoliv strach, přejdou do poklidného stavu duše, protože v tu chvíli zachránily vzpomínky do jedné. Budou již navěky uschovány v jádru posvátné kůry, a žádná zlá duše, ani krutý čaroděj tuto skutečnost nebudou moci změnit. Na posvátnou kůru je vždy černá magie bezradná. Při tvorbě děti vnímají pozitivní emoce, zachraňují vzpomínky, navrací jim živost, která v nich panovala. Každý si vybírá své vlastní barvy, které považuje za „veselé“, přidává do fotografie různé artefakty, atributy hodící se ke skřítkovi. A na závěr, při pokládání skřítků si určí samo dítě vhodnou pozici, která bude i pro vzpomínku nejvhodnějším místem úschovy.

Realizace činnosti Záchrana vzpomínek





Obr. 13 až 20

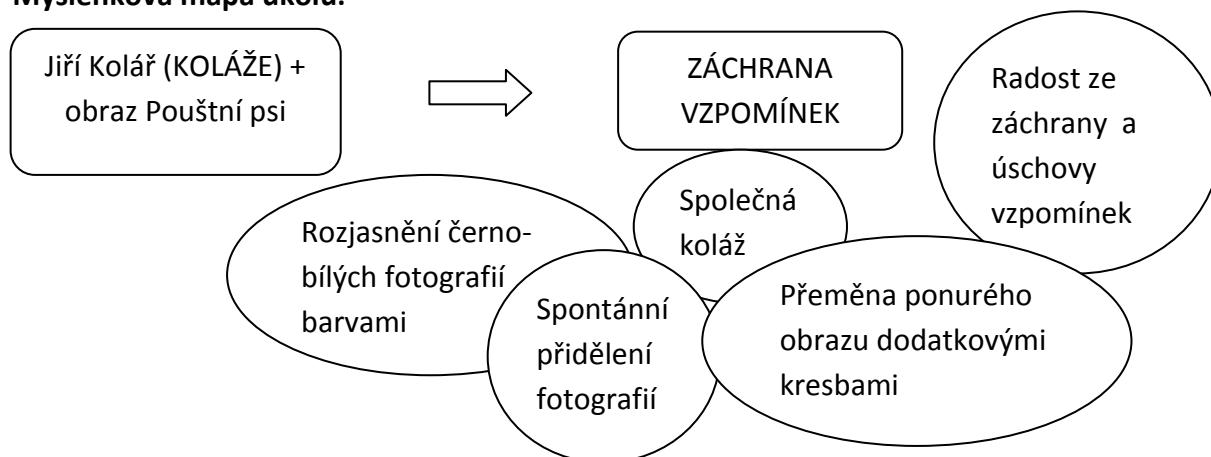
Námět hodiny: práce s černo-bílou fotografií, dobarvování + dokreslování fotky, společná koláž, návaznost na předchozí výtvarnou činnost (skřítkovská oslava)

Časová dotace úkolu: Činnost trvající přibližně 35 až 40 minut.

Cílová skupina: Opět se jedná o smíšenou třídu, tedy 3 až 7 let.

Inspirační východiska úkolu: Jiří Kolář, Vladimír Houdek, obraz Pouštní psi od Květy Monhartové

Myšlenková mapa úkolu:



Učivo (vzdělávací obsah):

Rozvoj fantazie, cvičení jemné motoriky – stříhání skřítka, učení se sociálním vztahům – pomoc druhým (pomoc skřítkovi Smíškovi)

Vzdělávací cíle, očekávané výstupy:

1. Vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech (konstruktivních, výtvarných, hudebních, pohybových či dramatických) i ve slovních výpovědích k nim (RVP PV, 2018)

- Dítě barevně dotvoří fotku dle svého uvážení.

2. Řešit problémy, úkoly a situace, myslet kreativně, předkládat „nápady“. (RVP PV, 2018)

- Dítě si zvolí samo, jestli chce vybarvit všechny plochy černo-bílé fotky nebo jestli dovybarví jen určitou část a dokreslí detaily.

- Dítě se dokáže rozhodnout, zda přilepí skřítka vedle dalšího nebo přes jiného.

3. Spolupracovat s ostatními. (RVP PV, 2018)

- Dítě bere ohled na ostatní, kteří se nachází kolem tvořící se koláže.

- Dítě se bez problémů umí zařadit kdekoliv do kroužku.

4. Ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku (zacházet s předměty denní potřeby, s drobnými pomůckami, s nástroji, náčiním a materiálem, zacházet s grafickým a výtvarným materiálem, např. s tužkami, barvami, nůžkami, papírem, modelovací hmotou, zacházet s jednoduchými hudebními nástroji apod.). (RVP PV, 2018)

- Dítě zvládá práci s nůžkami, lepidlem, pastelkami.

- Dítě ovládá správný úchop tužky.

Pomůcky: 28 černo-bílých fotek skřítků, pastelky a fixy, nůžky, lepidla, velký formát papíru (přírodní balicí papír)

Fáze výtvarné činnosti

Motivace:

„Skřítki, co se konalo minulý týden tady u nás ve skřítkovském lese? Kdo nás na tuto velkolepou oslavu/akci pozval?“

Po připomenutí této akce se na obrazovce začnou ukazovat fotografie z oslavy, ale většina je z nich černo-bílá.

„Ale co se to přihodilo??? Jak to, že jsou některé vzpomínky tak smutné? Mám nápad, jediný, kdo by mohl tušit, o co tady jde, je pouze Smíšek. Zkusím se ho zeptat.“

Smíšek pošeptá ošklivou novinu, a to tu, že se čaroděj dostal do prastarého dubu, kde jsou ukryté veškeré naše vzpomínky. Všechnu tu radost a štěstí vysál pryč.

Skřítek Smíšek zanesl všechny přeměněné vzpomínky do školky. Děti mu mají pomoci.

Formulace zadání:

1. „Podle instrukcí skřítky Smíška máme vzpomínky zase rozveselit barvičkami a ke každému skřítkovi ještě dokreslit něco veselého, co se k němu bude nejvíce hodit, co ho nejvíce vystihne.“

„Pastelky můžete použít na celé vzpomínky a vybarvit je. Potom do vzpomínky zakreslete něco navíc ke skřítkovi.“

2. „Pokud máme již vzpomínky vrácené do původního stavu, trochu oživené a plné radosti, můžeme skřítky vystříhnout podle libosti.“

3. „A když už máme i vystřižené skřítky, postupně tyto vzpomínky budeme lepit na tento neobvyklý kus papíru, který je v našem kouzelném lese velmi vzácný. ...Když vezmeme lepidlo a na tento papír přilepíme vzpomínku, už se nikdy neztratí a bude chráněna tajným kouzlem. Kdo už má vystřiženo, ať se pomaličku přemístí k tomuto papíru.“

Průběh realizace činnosti:

1. Děti vybarvují plochu černo-bílé fotky (jak se jim zachce), stejně tak někteří dokreslují detaily.

2. Děti stříhají.

3. Děti obrátí svůj výstřižek a po rubu nanášejí lepidlo, pak postupně přicházejí k listu papíru („posvátné kůře“) a nalepují.

Poté následuje pohybová hra, kterou jsem s dětmi prováděla, a měla u nich úspěch.

„Vytváříme kroužeček,

Ze všech našich lidiček.

Zapleteme do kroužečku,

Skřítky, vílu i sudičku.

Jaké jméno máš?

Tak pojd' mezi nás.“

(mnou přetvořená písnička Uvjíjíme věneček)

Děti kroužkem dodávají kůře se vzpomínkami ochrannou sílu.

Reflexe:

„Tak co? Vyžrali jsme nad čarodějem? Posilnili jsme vzpomínky na vzácné kůře naším posvátným kruhem, a také jsme je pořádně dobarvili a vnesli jim život. Pojdme se teď detailněji podívat na dobarvené vzpomínky a naposledy si je projít.“

Hodnocení:

Všimla jsem si, že děti nejvíce bavilo vybarvování samostatně zvolenými pastelkami. Potěšilo mne, že nikdo po druhých nepřevzal nápad. Každý vytvořil svůj unikát, který později s radostí přilepil na balicí papír. Stejně tak je potěšila pohybová hra, ke které již znaly slova. Také jsem měla pocit, že z nich číselná radost z dobře odvedené práce – líbila se jim výsledná koláž.

Co bych naopak do příště změnila, byla příprava materiálu. Ve školce jsem zjistila, že děti fixy nepoužívají, tudíž nemohly zvýraznit vymyšlené atributy skřítky (pouze pastelkami), ale to už zabíhám do detailů.

5.1.3 Skupinová malba zvířat či zvířete

Skupinová malba proběhla ve škole v přírodě na táboře lokalizovaného v okolí Domažlic. Začátek aktivity bude okořeněn ukázkou tvorby **Franze Marca** a jeho modrých koní, stejně tak obrazem Pouštní psi od **Květy Monhartové**, ze kterého právě tato činnost vyvěrá.

Námět

Tato aktivita vyplývá z větší části právě z obrazu **Květy Monhartové, Pouštní psi**. Nechala jsem se jím v tomto případě plně inspirovat, ponořit se do jeho jádra, a připravit tak pro děti činnost, při které si vytvoří svá vlastní zvířata blízka jejich tvořivým duším, a prožijí s nimi netradiční zážitky.

Malá skupinka dětí si přisedne do kroužku, kde na ně budou čekat čtvrtky papíru minimálně formátu A3. Děti budou mít k dispozici tempery, potažmo vodové barvy. S barvami se pokusí namalovat zvířátka, která jsou pro děti zajímavá, něčím neotřelá. Každé dítě bude mít volnou ruku při výběru zvířete. Děti mohou zvolit barvu takovou, jaká by se teoreticky hodila k charakteru zvířete, vymyslí si vlastní „barevný scénář“.

Prekoncept

Prekonceptem malby zvířat se stává využití dosavadních vědomostí dítěte o zvířatech, které využije při své tvorbě. Použije takových barev, u kterých vnímá určitou energii, se kterými má nějaké zkušenosti, jak na něho působí, jak se mu jeví. V této činnosti je tedy podstatná dovršená fáze uvědomění, jak zvíře, které chce dítě namalovat, vskutku vypadá.

Koncept

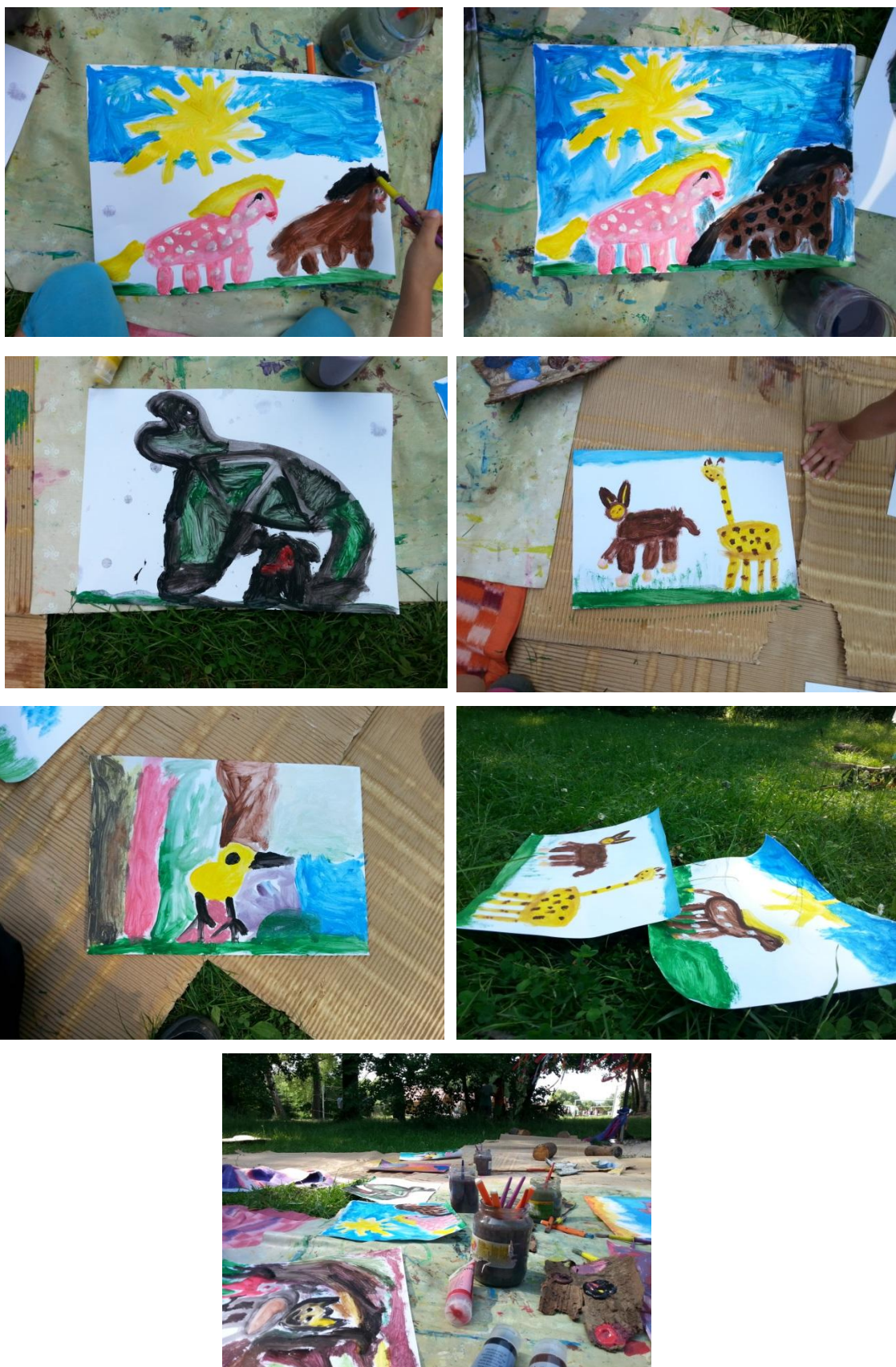
Cílem této činnosti, **významovým konceptem**, je vyobrazení fantazijního zvířete, nebo takového zvířecího tvora, který se bude lišit svoji barvou, velikostí, tvarem od toho skutečného. Není zde kladen takový důraz na vzdělávací stránku věci, spíše na práci s tím, co už dítě zná, s čím je v danou chvíli již obeznámeno.

Konstruktivním konceptem činnosti je postup malby zvířete, jak se k úkolu dítě postaví, jak bude pokračovat, jaké barvy zvolí, a proč. Malba zvířete může být miniaturní, posazená v rozích, nebo naopak malba, která přesahuje celý formát papíru. Dále záleží i na škále vymyšlených příběhů, jestli budou vtipné, nebo dokonce sentimentální, vedoucí až k dojetí.

Empatie se v této činnosti projevuje převážně ve finální části činnosti, a to při společné reflexi, hodnocení průběhu činnosti a jejího výsledku. Po dokončení obrazu si děti budou sdělovat pocity z malby, a poté také vymyšlené příběhy vztahující se k jejich zvířeti. V tuto chvíli se všichni poslouchají navzájem a nachází ve většině případů, ne-li ve všech, zalíbení v zajímavých, a pro ně možná nových příbězích. Poznají tak druhé o kousek blíže, vcítí se do nich.

Prožitkový koncept malby je zde velmi nabitý. Jak jsem již zmiňovala výše, děti se díky volnosti nad výběrem svého zvířecího oblíbence ponoří do svého nitra. Pomůže jim to v tomto předškolním, pro ně zásadním a klíčovým, období pomaličku poznávat svou duši, se kterou se zatím učí pracovat. Jsou jim k dispozici barvy, bílý papír většího formátu, štětce nebo vlastní prsty a myšlenky. Z toho všeho, co jim leží před sebou a zároveň v mysli, mohou vytvořit něco naprosto netradičního. Na papíru se objeví jakékoliv zvíře, které je jim něčím nejbližší, i určitá barva zasvítí na tomto bílém papíře s určitým důvodem a záměrem. Z tohoto výtvoru pak vyvstanou jejich pocity, osobnost a charakter, možná i vzpomínky a zážitky z minulosti. Po skončení malby se děti vrátí ke svému obrazu a vymyslí dějovou linii, ve které figuruje jejich zvířecí hrdina. Znovu se tak vrátí ke svým myšlenkám, se kterými budou intenzivně pracovat a dotvoří tak absolutní celek této aktivity. Jejich mysl se vsákne do zvířete, ztotožní se s ním a možná mu předají i část své duše.

Fotodokumentace činnosti:



Obr. 21 až 27

Námět hodiny: Práce se čtvrtkou ve velikosti A3/A2 a temperami, vymýšlení osobitého zvířecího tvora, činnost zakončující finální diskuze o výsledcích každého dítěte, tvorba příběhu vyplývajícího z každého dětského obrazu

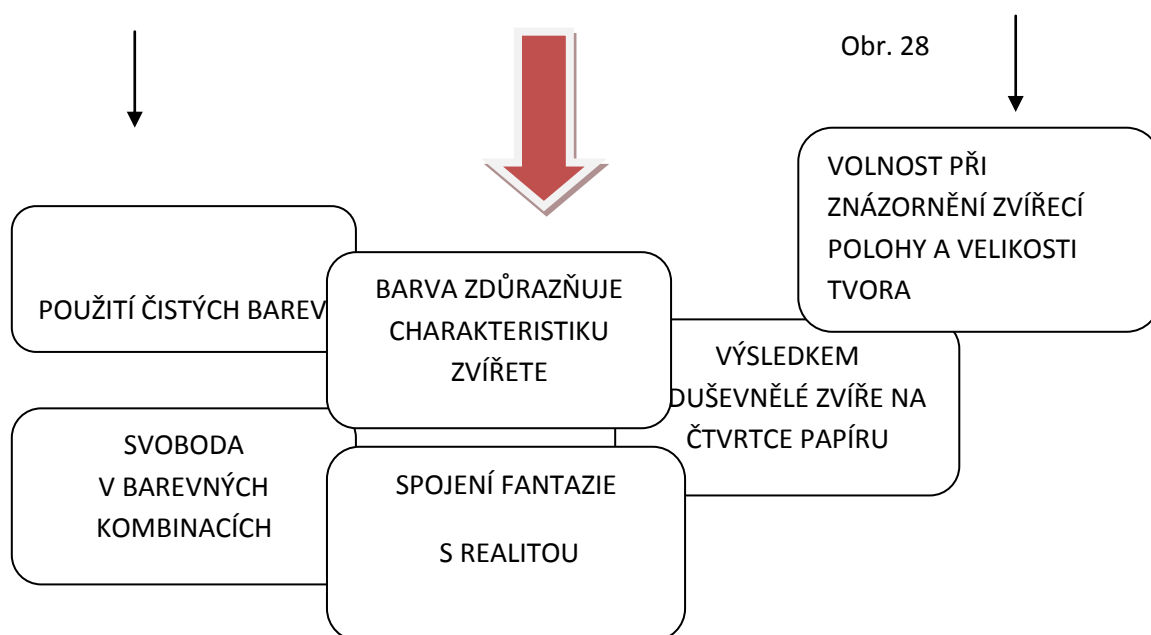
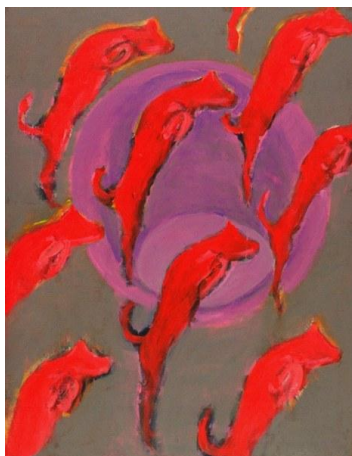
Časová dotace úkolu: 40 minut.

Cílová skupina: Smíšená, dokonce některé děti 8, 10 i 11 let (4 holčičky).

Inspirační východiska úkolu: Obraz Pouštní psi od Květy Monhartové, obraz Modří koně od Franze Marce

Myšlenková mapa úkolu:

Obraz Pouštní psi a Modří koně



Učivo (vzdělávací obsah): procvičování jemné motoriky, vcítění se do obrazů moderního umění a následně se nechat těmito obrazy inspirovat, znázornit novátorské zvíře prostřednictvím vlastní fantazie a zvolených barev

Vzdělávací cíle, očekávané výstupy:

1. Rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování). (RVP PV, 2018)
 - Dítě zvládne vymyslet vlastní příběh s obrazovým podnětem.
 - Dítě dokáže gramaticky správně formulovat věty.
 - Dítě pozorně poslouchá reprodukci příběhů ostatních.
2. Rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření). (RVP PV, 2018)
 - Dítě dokáže namalovat tvora dle své fantazie.
3. Poznávání sebe sama, rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě (uvědomění si vlastní identity, získání sebevědomí, sebedůvěry, osobní spokojenosti). (RVP PV, 2018)
 - Dítě si osvojuje fakt, že každý člověk je jedinečný, i ono samé.
4. Vytváření prosociálních postojů (rozvoj sociální citlivosti, tolerance, respektu, přizpůsobivosti, apod.). (RVP PV, 2018)
 - Dítě respektuje výběr zvířecích tvorů svých vrstevníků, chápe dějové linie vycházející z obrazů.
5. Seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije. (RVP PV, 2018)
 - Dítě zná obraz Modří koně od Franze Marca a Pouštní psi od Květy Monhartové, stejně tak i znaky těchto maleb.
6. Vytvoření základů aktivních postojů ke světu, k životu, pozitivních vztahů ke kultuře a umění, rozvoj dovedností umožňujících tyto vztahy a postoje vyjadřovat a projevovat. (RVP PV, 2018)
 - Dítě má kladný vztah k modernímu umění, převážně fauvismu.

Pomůcky: papíry A2/A3, tempery, štětce, didaktické pomůcky (na ukázkou výše zmíněné obrazy)

Fáze výtvarné činnosti

Motivace:

„Děti, já se dozvěděla, že jste se dnes přesunuly do Austrálie! Co jste se dozvěděly nového, abych se možná i něčemu přiučila?“

Děti odpovídají, vyjmenovávají endemity z oblasti fauny.

„Představte si, se mnou dnes přicestovala také zvířata, ale ne jen tak ledajaká. Jde o zvířata z obrazu. Poznáte, o jaká jde?“

„Výborně, jsou to koně a psi. Ale něco se mi na těchto zvířatech nezdá, pomůžete mi?“

„Jak to, že jsou ta zvířata takto zbarvená?“

Děti odpovídají, podávají své návrhy.

„Je to obraz od Franze Marca, německého malíře, jmenuje se Modří koně. Tento umělec zvýrazňuje sílu přírody i zvířat zářivými barvami. Stejně tak obraz Pouštní psi od Květy Monhartové, kde jsou zvířata dokonce mnohokrát v podobných pozicích.“

„Co kdybychom si namalovali svá zvířata, která se k nám hodí nejvíce svým chováním, nebo která máme rádi a chtěli bychom se těmito zvířaty stát? Mohou to být i fantazijní nebo bájná stvoření, nemusí nutně existovat na naší planetě Zemi.“

Formulace zadání:

1. „Vezmi si čtvrtku, štětec a vyber si barvy, které se budou hodit k tvému zvířeti.“
2. „Během malby můžeš míchat všemožné barvy do sebe, nemusíš používat jen barvy, které tu máš k dispozici. Jestli chceš, zkus experimentovat.“
3. „Pokud máš hotovou malbu zvířete, vžij se do svého tvora na obrazu, a vybav si, co tvé osobní zvíře právě teď prožívá, co se mu přihodilo, co se mu stane. Vymysli příběh o vlastním zvířeti z obrazu.“

Průběh realizace činnosti:

1. Děti malovaly zvířata, volily takové barvy, které s tvorem korespondovaly.
2. Jakmile měly hotovo, vymýšlely příběh, který by navazoval na jejich obraz zvířete.
3. Následně na to děti předvedly vlastní výtvar společně s příběhem pojícím se k obrazu.

Reflexe:

„Děti, jaký máte pocit z dnešního malování? Jak jste prožívaly malování zvířat? Vybraly jste si takové zvíře, které máte rády, nebo pociťujete strach, máte z něho respekt nebo je vám naopak milé a sympatické? Líbí se vám jeho vlastnost?“

„Vžily jste se do jeho postavy při vymýšlení příběhu?“

„Mám radost, že se vám malování zvířete tolik líbilo a oslovilo vás.“

Hodnocení:

Co se týče samotné činnosti, s dětmi jsem se viděla poprvé na táboře, kde jsem skupinovou malbu provedla, a tak bylo nevyhnutelné seznámení se s nimi. Děti mne přijaly kladně, dokonce k nám přišly čtyři větší dívenky, a to ve věku 8 let až 11 let. Nechtěla jsem je odhánět, a tak si zkusily činnost s předškoláky.

Při diskuzi nad obrazy, které jsem přinesla dětem vytisknuté; děti přesně nevěděly, jak se vyjádřit, ale nakonec to zvládly. K obrazům dodaly, že vysoká barevnost jde zde použita proto, aby zvířata byla vidět, okolnosti jsem jim poté vysvětlila věcně a srozumitelně. Samotná tvorba probíhala v poklidu. Děti si namalovaly svá zvířata, jen dvě holčičky měly podobný výsledný obraz a to z důvodu jejich společného přátelství. Akrylové barvy si děti vybíraly štětcem z přiložené kůry stromu sloužící jako přírodní paleta, míchaly všemožné odstíny jimi vybrané. Jakmile měly děti hotové obrazy, měly prostor pro vymýšlení příběhu. Některé děti měly problém vymyslet ke zvířeti příběh, některé se do této aktivity nechtěly ani pouštět, takže jsem je nechala jít, jelikož i přes určitou dávku motivace odmítaly. Bylo to dáno hlavně tím, že se tato činnost realizovala na škole v přírodě, kde děti měly kolem sebe vysoký počet podnětů z okolí. Hlavně je také čekal večerní hudební koncert, na který se těšily.

Děti vymyslely neobvyklé příběhy, ve kterých figurovalo zvíře společně s nějakým dalším, ale rozdílným tvorem, předmětem nebo také specifickým prostředím.

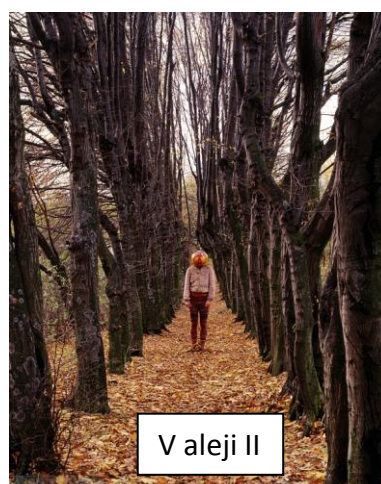
5.2 Petr Nikl a obraz Pan Jiří

Měla jsem příležitost vést rozhovor také s tímto významným umělcem, s **Petrem Niklem**, a to nakonec formou e-mailu. Tento **umělec, fotograf, kurátor, divadelní režisér, dirigent orchestru, spisovatel a hudebník** fungující se skupinou Lakomé Barky se narodil roku 1960 ve Zlíně. Jeho otcem byl akademický malíř, matkou designérka hraček. **Petr Nikl** také vystudoval střední umělecko-průmyslovou školu v Uherském Hradišti, poté následovala Akademie výtvarných umění v Praze. Niklovy malby, jakožto studentská díla, byly vystaveny poprvé v roce 1984 v sérii výstav s názvem **Konfrontace**. Tato díla, avšak i ta následující, pojednávala o lidské a zvířecí sounáležitosti. V roce 1985 vystavil své první loutky, které zapříčinily právě průnik do divadelního světa. V roce 1987 spoluzaložil skupinu **Tvrdohlaví**. Roku 2000 se v Rudolfinu konala výstava s názvem „**Hnízda her**“, další výstava probíhala po 5 letech v roce 2005, rok na to výstava **Orbis Pictus** uskutečněná v Paříži, v centru české kultury. (Centrum pro současné umění Praha, 2018)

Co se týče autorovy tvorby, lze k ní zařadit **performance, fotografii, malbu, kresbu, ilustrace, grafiku, ale i sochařství**. (Centrum pro současné umění Praha, 2018)

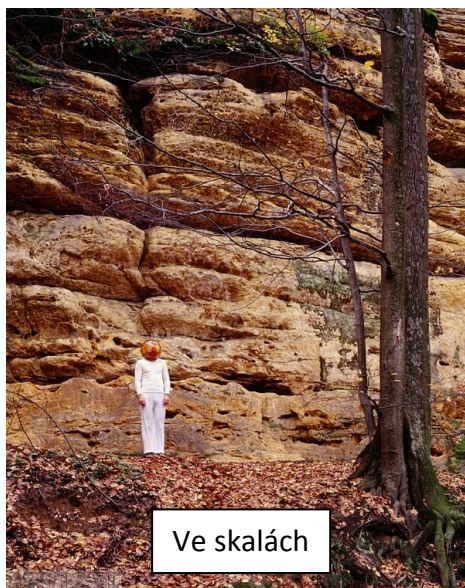
Fotografie

Na fotografiích figuruje převážně sám autor, který se pomocí různých rekvizit promění k účelům svým. Fotografie jsou pořízeny hlavně v přírodní scénérii, na zajímavých místech, která výborně doplňují autorův záměr. Příkladem mohou být fotografie **V aleji I, V aleji II**



Obr. 29 až 30

či **Ve skalách**. (Centrum pro současné umění Praha, 2018)



Obr. 31

Performance

V tvorbě **Petra Nikla** lze objevit i **performance**, které jsou **doprovázeny zvukovou kulisou** (buď vlastním zpěvem, živým doprovodem, nebo různorodými zvuky). Do **performancí Petra Nikla** spadají například **Švábí arabesky** a **Pijavice**. Ráda bych zmínila právě jednu z těchto performancí s názvem **Švábí arabesky**. Autor zde využil **volně se pohybujících mechanických hraček** ve tvaru **brouků**, ale také i malých míčků a dalších předmětů, které rozvířily barevný prášek po velkém formátu papíru, jenž ležel na zemi před očima diváků. Nejdříve se posypal papír zvolenými barvami, poté byly na papír kladeny předměty a hračky. Vše se odehrávalo v doprovodu hudby a zdramatizovaných momentů, jako například použití vypouklých očí ve formě míčků, které si **Petr Nikl** přikládal k očím. Patří sem také hra se světlem, s hladinou vody, a podobně. (Centrum pro současné umění Praha, 2018)

Právě performance jako **Švábí arabesky** by Petr Nikl využil v mateřských školách, ve skupinách s dětmi. „Právě onu bezelstnou hru se samočinnými broučímí malíři, viz Švábení, bych použil i v mateřské škole. Sám jsem ji mnohdy předváděl dětem. Zajímavé je právě to, že nejde o zpodobení žádné myšlenky, jen o přihlížení samočinnému a spontánnímu principu tvoření, které má jediný důvod v radosti ze zanechávání stop a

následného hledání obrazců ve zdánlivě abstraktním chaosu.“ (Rozhovor s Petrem Niklem, 2018)

Malba

V Niklově malbě se nachází propojené všemožné atributy ze **zvířecí, lidské** či **rostlinné říše**, které dodávají obrazu na autentičnosti. Také tvary připomínají organický charakter obrazu. **Petr Nikl** obrazy i spojuje se svými zážitky, jde o netradiční obrazy plné netradičních výjevů. Náměty obrazů jsou buď jednotlivé, nebo v několika dalších variantách, tedy v souborech, jako naznačuje i soubor obrazů jménem **Ohryzek** z roku 2008, který čítá na 4 díla. (Centrum pro současné umění Praha, 2018)

Obraz Pan Jiří (r. 2004)



Obr. 32

Ze všech obrazů **Petra Nikla** mne nejvíce ohromil obraz s názvem **Pan Jiří**. Jedná se o obraz, kde se setkáváme s mužem, jehož obličej začíná mít charakter hmyzu, tedy

brouka. Z obrazu číší nespokojenost, deprese, snaha o změnu, převtělení do jiné osoby s jiným charakterem.

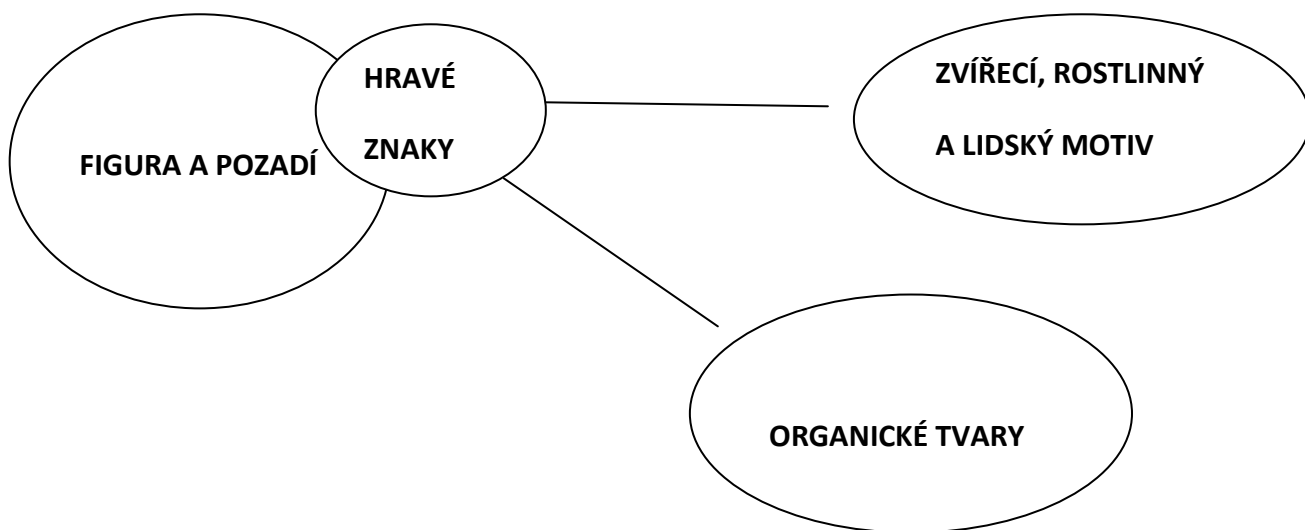
Pan Jiří jako by splýval s podkladem tmavě šedé barvy díky šedému saku, které má navléknuté na sobě; ovšem mírné stínování obleku brání střetu s tajuplným pozadím, i přesto tato figura vystupuje z obrazu. Muž je mírně skloněn, jako kdyby ho právě něco trápilo. Má nasazenou popelavě modrou helmu s tykadly, jejíž součástí jsou i bílé klapky na oči, které napomáhají silnějšímu dojmu z hmyzího převleku. Po konzultaci s panem **Petrem Niklem** jsem se dozvěděla původ tohoto obrazu, který mne překvapil.

„V roce 2004 jsem navštívil ústav v Bohnicích, kde můj kamarád pracoval a připravil maškarní průvod, měl jsem ho doprovodit nějakou performancí. Kamarád vedl dílnu s lidmi mentálně jinými, kteří si udělali, nebo z fundusu vybrali nějaké masky. Byl to fascinující zážitek, průvod uvnitř bohnické léčebny, kde jinak nebyla žádná veřejnost, jen já. Lidi v maskách jsem si vyfotil a později podle fotek namaloval celkem dva portréty pana Jiřího. Pan Jiří nemluvil, jen se usmíval a to spojení jeho tváře, obdařené tajemnou zkušeností spolu s jakýmsi infantilním kloboukem brouka mne zaujalo.“ (Rozhovor s Petrem Niklem, 2018)

Právě tento obraz bude mou předlohou na aktivity s dětmi předškolního věku.

Petr Nikl je, jak je již známo, všestranným umělcem, který se nebojí improvizace i ve veřejných prostorách. Je to člověk plný fantazie, neoblomné představivosti, se kterou pracuje při všemožných činnostech. Je také autorem dětských knih, potažmo i pro dospělé, ve kterých se nachází hravá poezie společně s umělcovými ilustracemi. Jeho knihy již několikrát po sobě dostaly ocenění Ministerstva kultury za nejkrásnější knihu.

Malba Petra Nikla v kostce



Obraz Pan Jiří



→ Charakteristika barev

→ Performance

→ Spojení člověka a zvířete
(koláž, asambláž)

→ Vyjádření pocitů, emocí

Činnosti navazující na toto dílo:

1. Broučí křídla v letu
2. Výroba křidélek na záda
3. Rodina tak trochu jinak
4. (Ne)viditelné cesty

5.2.1 Broučí křídla v letu

Výtvarná aktivita pod tématem Broučci, již byla provedena na praxi ve druhém letním semestru při souvislé praxi. Nechala jsem se inspirovat proslulým dílem Jana Karafiáta s názvem Broučci, pracovala jsem průběžně s knihou z roku 1930.

Námět

Z obrazu **Pan Jiří** jsem využila právě onu broučí tematiku. Námětem byla činnost s použitím všemožných látek, šátků a dalšího materiálu ke zdobení. Výsledkem této aktivity měla být fantazijní křídla, která si děti vyrobily buď ve dvojici, ve trojici, nebo samostatně. Záleželo jen na nich, jak si křídla uzpůsobí, zda budou široká, podlouhlá nebo naopak skoro neviditelná svou tenkostí.

Prekoncept

Děti se po čtení krátkého příběhu vyjmutého ze staré knihy Broučci měly vžít do pozice samotného broučka, který se chtěl učit létat. Po předčítání je tedy čekala aktivita s cílem představit si ta nejvhodnější křídla, krovky, která by mohl brouček na svých zádech mít. V tento moment záleželo na tom, jak moc dobře byly děti obeznámeny s vizuálním obrazem křídel, potažmo krovek. Ten, kdo si nebyl přesně vědom přibližné podoby křídel světlušek, vsadil na křídla motýlí, která jsou mnohé přístupnější variantou.

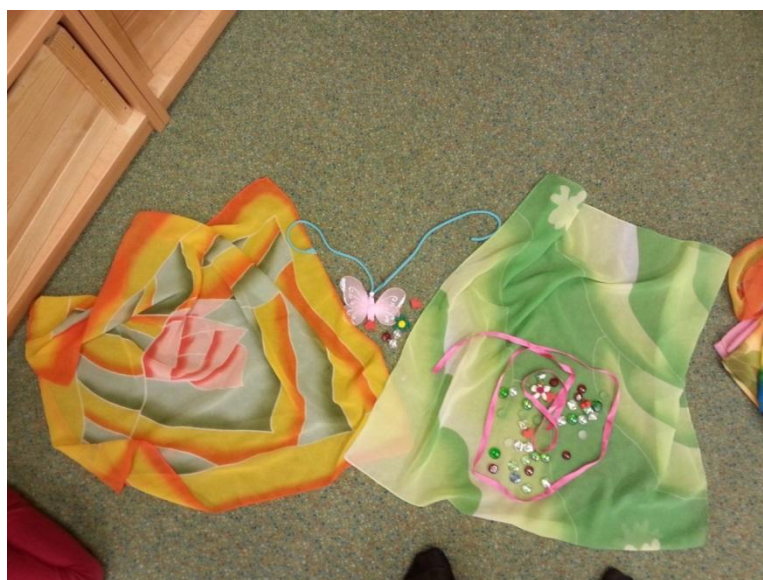
Koncept

Významem této kreativní aktivity bylo ponoření se do fantazijního světa a ztvárnění křídel broučka z knihy od Jana Karafiáta. Děti mají při této aktivitě možnost přenést vlastní představu do prostoru, seskládat z dostupného materiálu zadaný úkol.

Konstruktivním konceptem v jádru činnosti je schopnost dokázat křídla znázornit přesně dle své představy, dotáhnout i sebemenší detaily. Taktéž forma zpracování úkolu a výsledný efekt; jak dítě umí pracovat s látkou, zda si dokáže poradit se strukturou, muchláním, natažením či nakrabacením, jestli zvládá provázky, mušle, kamínky nebo korálky umístit tak, aby opravdu vyjadřovaly nějaký vzor nebo právě funkci křídel.

Empatická část je zřejmá při spolupráci ve dvojici nebo po zakončení činnosti. Děti se mohou rozdělit do trojic, ale i dvojic, nebo zůstat samostatně. Dítě se při kooperaci učí nazírat pocity toho druhého a zkusit přijít na to, jaká křídla bude jeho spolutvůrce chtít stvořit vlastníma rukama. Pro správný průběh činnosti je zde nutná komunikace obou stran, taktéž přijetí kompromisu. Zásadou je zde pochopení názoru toho druhého, respektování a uvědomění si důvodu a příčiny jeho nápadu. Další empatickou rovinou je právě výsledné prohlížení dokončených křídel, kdy se děti mohou zeptat svých vrstevníků, z jakého důvodu vypadají křídla tímto způsobem, a následně pochopit jejich nápady.

Prožitková součást aktivity se skládá hlavně z možnosti přesunout se z místnosti ve školce do abstraktního světa zahrnujícího právě příběh broučka a představy jeho stavby těla a křidélek. Děti při tvorbě prožívají pocit úlevy, uvolnění z možné nervozity denního režimu v mateřské škole nebo zdráhání se před ostatními. Tato aktivita se pro ně stává jakousi rehabilitací, uvolnění mysli. Využívají různých vzorů látek, provázků a kamínků, které si vybírají dle svého. Každá barva vzbuzuje u dětí jiné emoce, proto je také podstatné vybírat i materiál dle barvy, ale i tvaru. Stejně tak mají díky této aktivitě příležitost vnést do reality jejich vlastní představu, spojit realitu s představivostí. Podstatou tohoto úkolu je taktéž trénování rozvoje tvořivosti.



Obr. 33 až 35

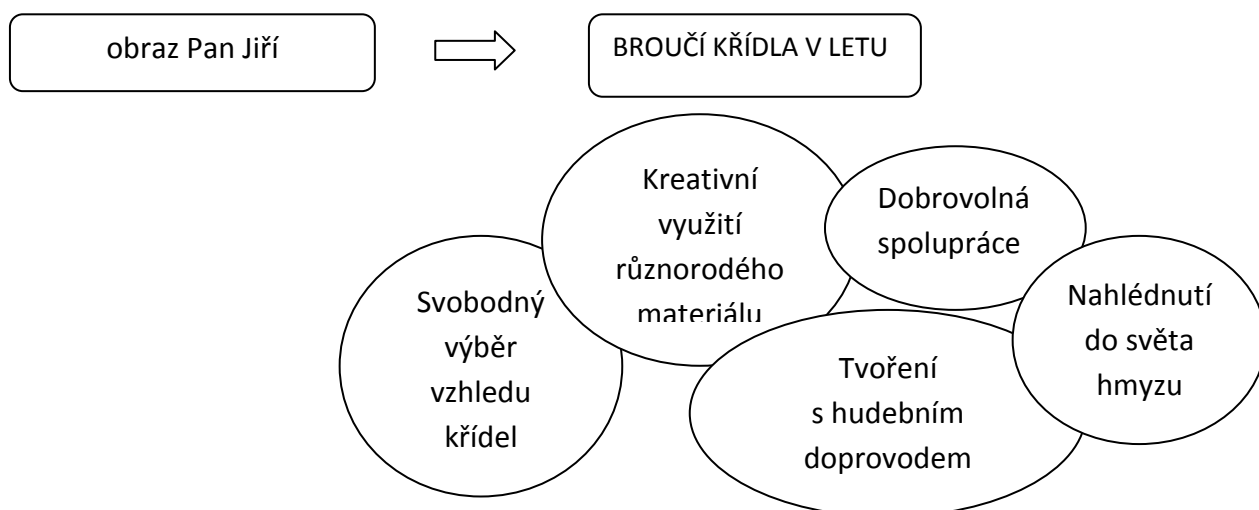
Námět hodiny: Propojení několika uměleckých přívlastků (literatura, hudba a výtvarná tvorba), využití knihy Broučci od Jana Karafiáta, využití různého materiálu na tvorbu broučích křidélek (látky, kamínky, provázky, apod.)

Časová dotace úkolu: Činnost trvající přibližně 30 – 40 minut.

Cílová skupina: Smíšená třída 3,5 až 7 let.

Inspirační východiska úkolu: obraz Pan Jiří

Myšlenková mapa úkolu:



Učivo (vzdělávací obsah): nahlédnutí ke klasické dětské literatuře, rozvíjení kladného vztahu ke knihám, rozvoj tvořivosti, učení se kompromisu

Vzdělávací cíle, očekávané výstupy:

1. Rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření). (RVP PV, 2018)

- Dítě umí využít ke kreativním činnostem různý materiál (stuhy, kamínky, látku).

- Dítě používá svoji představivost a umí ji přenést do reality.

2. Rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace a rozsah pohybu, dýchání, koordinace ruky a oka, apod.), ovládnutí pohybového aparátu a tělesných funkcí. (RVP PV, 2018)

- Dítě si rozvíjí prostorovou představivost.

- Dítě zvládá skládat látku a tvarovat ji na zemi dle libosti.

3. Rozvoj kooperativních dovedností. (RVP PV, 2018)

- Dítě umí spolupracovat ve skupinkách či dvojicích.

4. Vytváření pozitivního vztahu k intelektuálním činnostem a k učení, podpora a rozvoj zájmu o učení. (RVP PV, 2018)

- Dítě ví, co jsou to světlušky, svatojánští broučci.

- Dítě zná klasické dílo od Jana Karafiáta - Broučci.

5. Vytváření základů aktivních postojů ke světu, k životu, pozitivních vztahů ke kultuře a umění, rozvoj dovedností umožňujících tyto vztahy a postoje vyjadřovat a projevovat. (RVP PV, 2018)

- Dítě ví, jak vypadají staré knihy a jejich ilustrace.

- Dítě má určitý vztah ke klasické hudbě, Let čmeláka od Korsakova.

- Dítě má předpoklady ke kladnému vztahu ke knihám.

6. Vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem, s živou a neživou přírodou, lidmi společností, planetou Zemí. (RVP PV, 2018)

- Dítě se dokáže vžít do života světlušky, tedy Broučka z příběhu.

Pomůcky: šátky, kusy látek, kamínky, provázky

Fáze výtvarné činnosti

Motivace:

Děti jsem namotivovala skrze úryvek první kapitoly knihy Broučci od Jana Karafiáta. Představila jsem jim tuto starou knihu, ukázala ilustrace, a poté začala číst. Děti během čtení dostávaly otázky k tématu nebo doprovodné pohyby. Čtení jsem uzavřela v části, kdy se Brouček začal učit létat se svými křídélky. Při dětské tvorbě jsem nechala znít skladbu od Korsakova, Let čmeláka.

„Děti, a jak vy si představujete Broučkova křídélka?“

Formulace zadání:

1. „Nyní nás čeká velmi zajímavý a příjemný úkol, vyrobíme totiž na zemi Broučí křidélka. Přesně taková, jaké má Brouček v příběhu. Pomozme mu tak vzlétnout. Vše, co budete k výrobě potřebovat, je zde k mání. Můžete použít šátky, látky, ale také korálky, provázky, stužky, a podobně.“
2. „Můžete pracovat ve trojici, ve dvojici nebo samostatně. Tak, jak se vám bude pracovat nejlépe.“
3. „Během výroby křídel se zaposlouchejte do hudby, ze které uslyšíte šelest Broučkových křidélek při letu.“

Průběh realizace činnosti:

1. Děti se rozdělily do skupinek, do dvojic nebo zůstaly samy.
2. Po důkladném promyšlení vzhledu křídel nad materiálem si děti vzaly vše potřebné pro jejich výrobu.
3. Při dokončování křidélek děti dodávaly různé provázky, zdokonalily je detaily.

Reflexe:

„Děti, už máme všichni hotovo? Jestli ano, může se každý podívat na kamarádova křídla, a klidně se ho zeptat na něco, co vám nebude jasné z křidélek hned na první pohled.“

Jakmile se děti porozhlédnou a prozkoumají křídla svých vrstevníků, následují poslední dotazy, ke kterým jsou odpovědi dobrovolné.

„Pracovalo se vám dobře ve vaší trojici, dvojici nebo samostatně? Představily jste si Broučkova křídla v akci, když jste poslouchaly hudbu? Kdo bude chtít, může nám popsat svá křídla.“

Hodnocení:

Během činnosti se děti rozdělily tak, jak požadovaly. Někdo tvořil sám, někdo se přidal ke svému kamarádovi nebo vytvořil malou skupinku po třech dětech. Hudba

v průběhu aktivity vyhrávala, ale bohužel nebyla tolik slyšet kvůli tišší nahrávce, ale přesto občas výrazně zazněla. Děti využily vše, co jim bylo k dispozici. Nebály se ke konci vytvářet vzory na křídlech nebo jednoduché, ale výrazné zdobení na křídýlkách.

Ke konci si některé děti prošly výtvyrosty ostatních, byly zvědavé na výsledky druhých.

Co se týče společné evaluace, chyběly přímé otázky při realizaci, na které by děti lehce odpověděly.

5.2.2 Výroba křidélků na záda

Činnost navazovala hned na předchozí, předem zmíněnou, a to na tvorbu broučích křidel na zemi. Tentokrát děti tvořily znovu křídla, ale tentokrát pro sebe.

Námět

Hlavní inspirací k této aktivitě bylo umělecké hnutí **suprematismus** a jeho propagátor **Kazimír Malevič**. Jde tedy o výrobu vlastních křidel, která se dají využít i při určitých činnostech provedených ve školce. Děti vystřihují vlastní křídla z novin, polepují je náhodně nastříhanými kousky barevného papíru. Vybírají podle toho, jaký tvar a barva nejvíce lichotí jejich oku, takto naskládají na novinová křídla tolik barevných kousků, jak ony samy požadují. Výsledkem tvorby jsou použitelná křídla, součást kostýmu.

Prekoncept

Prekonceptem této aktivity se tedy staly vzpomínky na příběh Broučka z knihy, ale také se k těmto myšlenkám mohly přidat i jiné zážitky, ať už z výletů po přírodě nebo z nějakého jiného vyprávění. Po tom, co si křídla děti nasadily na své tělo, jako kdyby kouzelným proutkem pohodily, stal se z nich brouček, světluška. V tu chvíli se přeměnily v jiného tvora.

Koncept

Jádrem činnosti bylo opět propojení reality s vlastními představami navazujícími na čtený příběh broučka. Samotným **významem** aktivity byla výroba křídel ze starých novin a barevných kousků papíru, které si děti samy navolily a poskládaly dle svého. Po dokončení této tvorby je čekala zkouška křídel při společné pohybové aktivitě na závěr, kdy se naplno vžily do role broučka nebo broučičího kamaráda.

Ke **konstruktivnímu konceptu** tvorby se řadí právě vizuální stránka výrobku, jak jsou křídla vystřižena, jak jsou vyzdobena, jakými barvami a tvary, jak jsou rozmístěné kousky papírů (vedle sebe, přes sebe, nebo jen na určitých místech).

Do **empatického konceptu** rozhodně patří setkání se s různými výsledky křidélek svých kamarádů, a tak děti mají možnost nahlédnout prostřednictvím dynamiky barevné koláže do jejich fantazie, a tak ji částečně pochopit.

Prožitkem se v této činnosti stává stejně jako u tvorby křídel na zemi uvolnění vlastních myšlenek a následování svých představ. Když jsou křídla hotová, děti si přiloží na sebe tento kostýmový prvek, a nechají tak prolnout dva odlišné charaktery do sebe; člověk se zvířecí součástí. Nakonec si všichni zatančí na středověkou hudbu, která jim prohloubí zážitek z aktivity.





Obr. 36 až 39

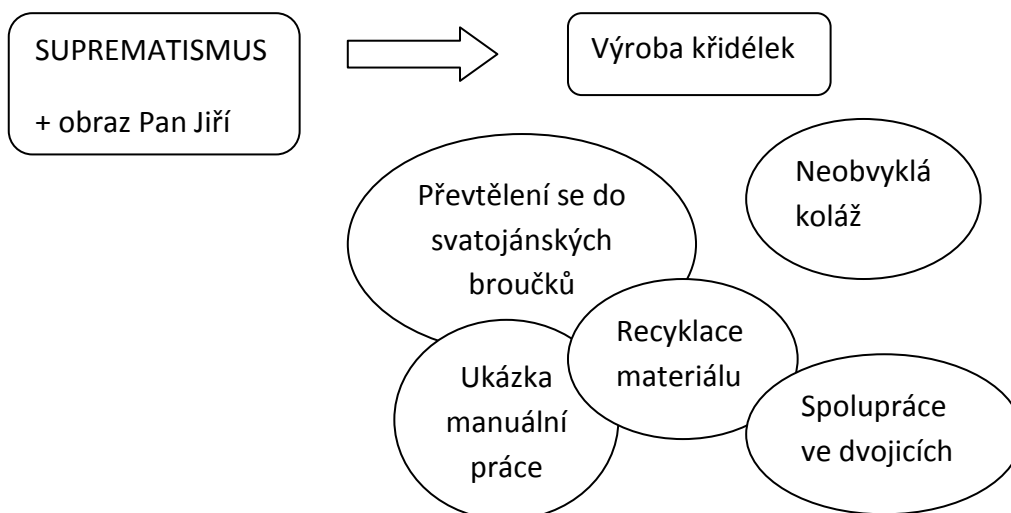
Námět hodiny: Tvorba křidélek, recyklace zbytkového materiálu (noviny, kousky barevného papíru), přenesení se do světa světlušek z příběhu

Časová dotace úkolu: Přibližně 40 minut.

Cílová skupina: 3,5 až 7 let

Inspirační východiska úkolu: Svět hmyzu (brouci), suprematismus, koláž

Myšlenková mapa úkolu:



Učivo (vzdělávací obsah): procvičování jemné motoriky (obkreslování, stříhání, lepení), nahlédnutí do tématu využitelnosti zbytkových materiálů, vyzkoušení si jiných rolí

Vzdělávací cíle, očekávané výstupy:

1. Rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé a jemné motoriky (koordinace a rozsah pohybu, dýchání, koordinace ruky a oka apod.), ovládnutí pohybového aparátu a tělesných funkcí. (RVP PV, 2018)

- Dítě ovládá jemnou motoriku – kreslení oválu, stříhání, lepení.

- Dítě vnímá své tělo na základě tance.

2. Rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření). (RVP PV, 2018)

- Dítě se umí vžít do role Broučka pomocí vyrobených křidélek.

- Dítě ví, že pomocí jakéhokoliv materiálu a pomůcek lze vytvořit cokoliv.

- Dítě používá fantazii i ve formě tanečních prvků.

3. Rozvoj kooperativních dovedností. (RVP PV, 2018)

- Dítě zvládá pracovat se starším/mladším kamarádem ve dvojici.

4. Seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije. (RVP PV, 2018)

- Dítě zná techniku koláže (noviny + barevné odstřížky papíru).

- Dítě si vytvoří vztah ke středověké hudbě.

Pomůcky: tužky či fixy, nůžky, novinový papír, kousky barevného papíru, lepidlo, dřívka, provázek, tavná pistole (pouze využívá pedagog)

Fáze výtvarné činnosti

Motivace:

„Děti, vzpomínáte na Broučka a na jeho první dobrodružství s létáním?“

„My se dnes přesuneme právě k malému Broučkovi a staneme se jeho kamarády. Ale něco nám chybí, abychom se k němu dostali.“

Děti podávají návrhy.

„Ano! Křidélka. Pojdme si je tedy hned vyrobit!“

Formulace zadání:

1. „Rozdělte se, prosím, do dvojic. Jeden si lehne na zem a upaží ruce, druhý mu vloží pod ramena noviny, na které předkreslí křídla.“
2. „Předkreslená křídla společně vystřihněte. O křidélka se budete ve dvojici střídat, takže na každého zbude.“
3. „Na vystřižená křidélka si nalepte různé barevné kousky papíru, které si můžete ještě rozstříhat nebo na ně něco nakreslit. Je na vás, jaká křídla si vyrobíte, a jak budou vypadat.“

Průběh realizace činnosti:

1. Děti se rozdělí do dvojic (jedno dítě mladší, druhé předškolák) a jeden z nich si lehne na koberec, upaží ruce, pod kterými mu leží novinový papír. Druhý, předškolák, mu kreslí křídla odpovídající jeho postavě (dle vlastní fantazie).
2. Pokud je hotovo, děti si křídla vystřihnou ve dvojici a následně na to vytváří na křidélkách obrazce z papírových kousků. Výsledkem je tedy originální koláž různých tvarů a barev. Vyzdobená křidélka jsem připevnila stočením na svázané kusy špejlí a zalepila lepící pistolí. Poté jsem přivázala 2 provázky na každá křidélka, aby mohly děti křidélka použít na další činnosti.

3. Když byla všechna křídélka zhotovená, dohodli jsme se, kdo si nyní nasadí křídla. Poté jsme vytvořili kruh a odříkali si vymyšlenou básničku (do toho jsme chodili po kroužku, chytli se za ruce a do rytmu pohybovali s rukama):

My jsme broučci velicí,

už nás zdobí krovky.

Tančíme si pod hvězdami,

tak pojd' tančit taky.

Nakonec jsem pustila středověkou hudbu, a tak ve školce započala pořádná broučí slavnost s tancem.

V dalších dnech se křídélka využila i na pohybovou činnost s rozcvičkou.

Reflexe:

„Jak jste si užily broučí oslavu? Co vaše křídélka? Cítily jste se jako broučci?“

„Příště si vystřídáte křídélka ve dvojici, aby se na každého dostalo.“

Hodnocení:

Děti se rozdělily do dvojic, v den činnosti jich byl akorát sudý počet. Při vykreslování křidélek, tedy elips nebo kapek, vznikl problém u zvolených tužek. Některé děti moc tlačily na samotnou tužku, a tak se někde vyskytly díry. Na povrch vyvstal tedy další nápad, a to použití fixů. Zde byl ohrožen koberec, na který ale děti dávaly pozor.

Po překreslení křidélek děti začaly stříhat. Mladší děti se s nůžkami mírně trápily, ale i tak přes všechny překážky stříhání zvládly, občas i s dopomocí vlastního kamaráda ze dvojice.

Jakmile došlo na řadu barevných papírových kousků, děti měly na každém stolečku hromádku s různými barvami, ze kterých mohly libovolně vybírat. Některé děti si dozdobily barevné papírky pastelkami a doladily jej kresbou.

Když děti dolepily poslední kousek papírku na křídélka, přišly za mnou. Přiložila jsem k papírovým křídélům svázané kousky špejlí, přilepila je tavnou pistolí a stočila. Nakonec jsem dodala dva provázky pro navázání na tělo a z druhé strany jim křídélka podepsala. Každá dvojice tedy vlastnila jedna křídla, která si mezi sebou půjčovala. Po dokončení křidélek následovala již zmíněná básnička s tanečním doprovodem. Děti si nasadily křídélka, musely se však domluvit, kdo je bude mít nyní na těle. Zde se ukázala zodpovědnost a laskavost těch větších dětí, předškoláků, které automaticky přenechaly křídélka svým mladším kamarádům ze dvojice. Vytvořili jsme tedy kroužek, chytili se za ruce, a při jednoduchých tanečních pohybech si představovali novou básničku, která vyprávěla o momentální situaci broučků.

Nakonec byla dětem věnována volná zábava, a to v podobě puštěné středověké hudby a nabídnutého tance. Buď ve skupince, ve dvojici nebo samostatně. Děti byly nadšené z této nabídky.

Nebýt paní učitelky a další praktikantky, určitě bych tuto aktivitu sama nezvládla. Pracovaly všechny děti naráz, občas se potřebovaly na něco zeptat, pomoci.

5.2.3 Rodina tak trochu jinak

Námět

Námětem Rodiny tak trochu jinak je převedení říše hmyzu k lidskému chápání rodiny jako takové. Zde se projevuje obraz **Pana Jiřího** velmi intenzivně, silné propojení hmyzu a člověka. Po putování za hmyzem dítě dostane na výběr z několika obrázků, fotek hmyzu, které budou naznačovat jeho vlastní rodinu. Vybrané obrázky samovolně poupravené přilepí na černou čtvrtku, černé prostředí rozzáří barevnými pastelkami nebo fixami dle svých představ.

Prekoncept

Dítě se prostřednictvím této aktivity pohrouží do světa zvířat, do matky přírody. Při samotné tvorbě se dítěti vybaví již prožité situace v přírodě, a také skoro čerstvé

vzpomínky na společnou procházku alias putování za brouky. Z vybraných fotografií a obrázků pozná takové brouky, které si již v minulosti vštípil do paměti.

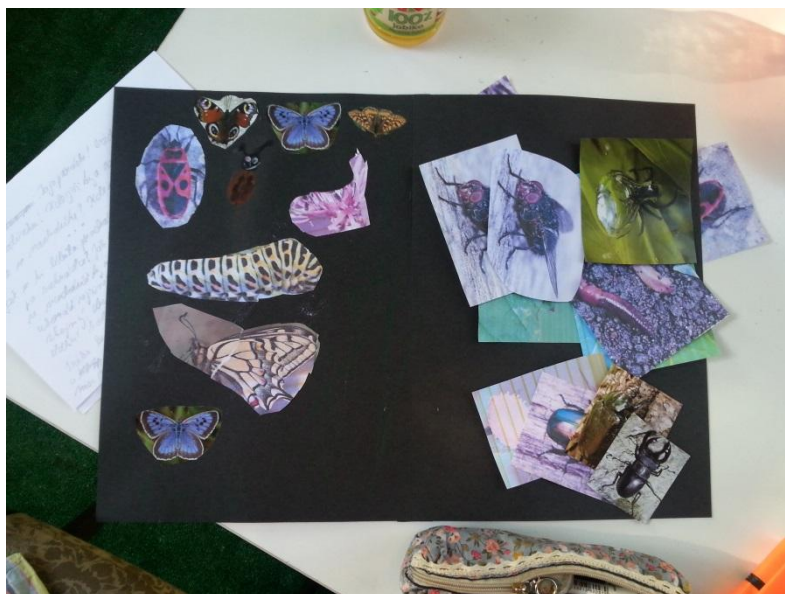
Koncept

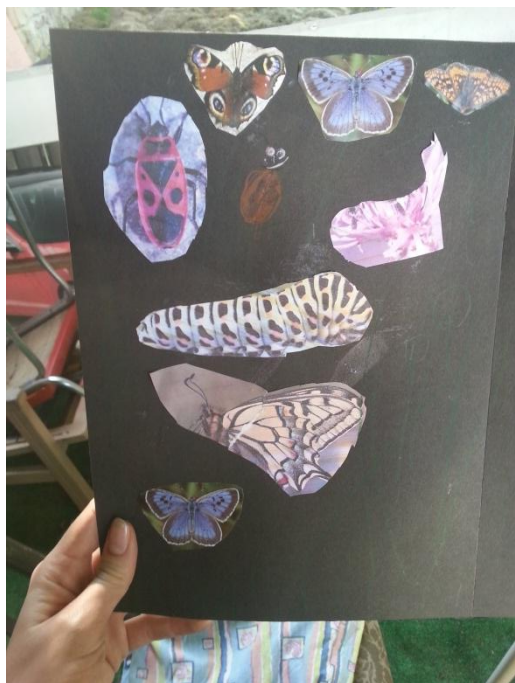
Významovým konceptem této činnosti je zkonstruování celé broučí rodiny, která je pro dítě jakýmsi odrazem rodiny vlastní. Přiřadí tak brouky nebo určité druhy hmyzu svým charakterem právě ke své rodině.

Konstruktivním konceptem je zde míněna estetická stránka výsledné koláže. Jak dítě navolilo obrázky, jak je poupravilo, jak je propojilo mezi sebou, a jak podkreslilo okolí. Také záleží, jaké kreslicí pomůcky použilo, jestli pastelky, a tahy jsou jemné, nebo výrazné fixy, které po sobě zanechaly silné čáry.

Empatický koncept je v této činnosti částečně chudý. Na této aktivitě pracuje pouze jedinec, a tak není příležitost představit i další díla ostatních vrstevníků. Jedinou možností je tu zkouška činnosti společně se mnou, kdy si posléze oba představíme své dílo a prodiskutujeme a odůvodníme náš výsledný obraz.

Prožitek je zde silným faktorem. Kolem sebe bude mít mnoho materiálu, které může využít ke své představě. Pocítí svobodu rozhodování, nikdo ho nebude vést k tomu, jaký hmyz má představovat jeho samotného, rodiče, prarodiče nebo sourozence. Možná si také uvědomí silné spojení se svou rodinou nebo i s přírodou, bez rozdílu, zda se mluví o lidské populaci nebo té zvířecí.





Obr. 40 až 41

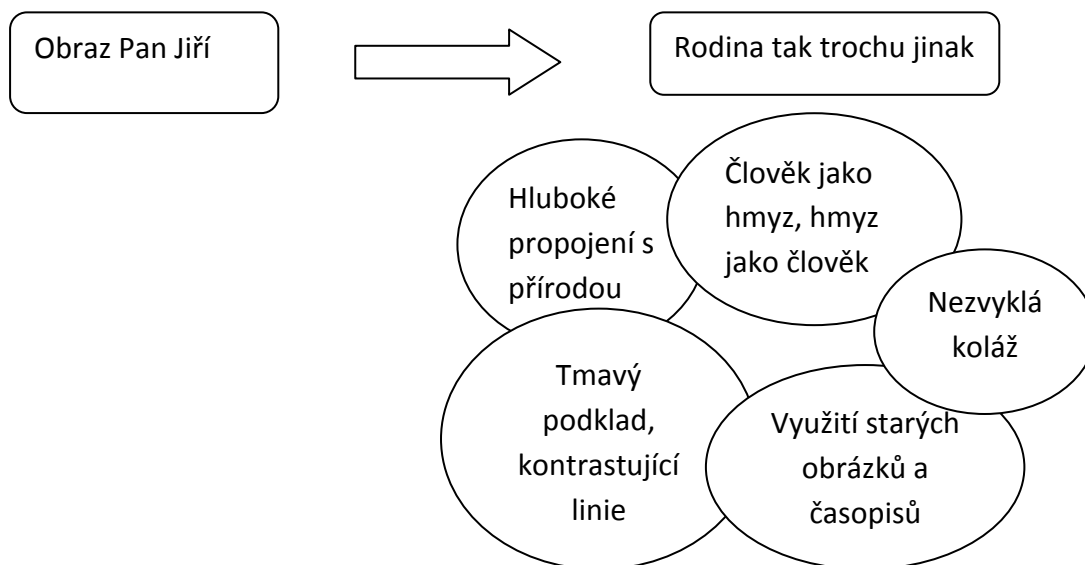
Námět hodiny: propojení zvířecí říše s lidským společenstvem, hmyzí putování, zosobněná koláž

Časová dotace úkolu: Procházka po zahradě (10 min.), činnost maximálně 30 minut.

Cílová skupina: Předškolák ve věku 6 let.

Inspirační východiska úkolu: obraz Pan Jiří od Petra Nikla, brouci a hmyz

Myšlenková mapa úkolu:



Učivo (vzdělávací obsah): nahlédnutí do světa hmyzu a brouků, cvičení jemné motoriky – stříhání, lepení, trhání; uvědomění si role lidí a zvířat na světě

Vzdělávací cíle, očekávané výstupy:

1. Osvojení si poznatků a dovedností důležitých k podpoře zdraví, bezpečí, osobní pohody i pohody prostředí. (RVP PV, 2018)

- Dítě zná cesty, jak se uvolnit, a to formou procházky, pobytu v přírodě.

- Dítě ví, že se má chovat k přírodě šetrně.

2. Posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod.). (RVP PV, 2018)

- Dítě zná díky procházce další druhy hmyzu, nebo se utvrdilo v tom, co předtím znalo.

- Dítě má pozitivní vztah k objevování možná dosud nepoznaného.

3. Rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření). (RVP PV, 2018)

- Dítě dokáže z různých obrázků, lepidla, papíru, fixů a pastelek vytvořit metaforickou koláž své rodiny.

4. Rozvoj schopnosti citové vztahy vytvářet, rozvíjet je a city plně prožívat. (RVP PV, 2018)

- Dítě má rádo přírodu a s tím i spojený hmyz.

5. Vytváření prosociálního chování ve vztahu k ostatním lidem (v rodině, v mateřské škole, v dětské herní skupině apod.). (RVP PV, 2018)

- Dítě vnímá vlastní rodinu jako svůj poklad.

6. Seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije. (RVP PV, 2018)

- Dítě vnímá silnou spojitost se společností, přírodou a uměním.

7. Seznamování s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu. (RVP PV, 2018)

- Dítě zná své okolí i z pohledu mikroskopického kvůli procházce kolem domova.

Pomůcky: Nejlépe černá nebo hnědá čtvrtka A3; několik vystřižených fotografií brouků, hmyzu z časopisů; nůžky, lepidlo, barevné fixy, pastelky, popřípadě tuš a špejle

Fáze výtvarné činnosti

Motivace:

Ze začátku proběhlo seznámení.

„Dnes jsem za tebou přišla proto, abychom společně něco prozkoumali, a pak se dali na tvoření. Bude se ti to líbit, budeme se nejdříve pohybovat po zahradě, a pak se přesuneme do altánku na nějaké to vyrábění.“

„Máš rád zvířata? A jaká nejvíce? A co takový hmyz? Lidé ho nemají moc v lásce, přijde jim otravný, ale myslím, že se pletou. Pojď, porozhlédneme se po zahradě, jestli náhodou nenajdeme nějaká zajímavá drobná stvoření.“

Po prohlédnutí zahrady a společném povídání si o hmyzu jsme se přesunuli do altánku.

„Teď nás čeká to slibované vyrábění. Uhodl bys, o co půjde? Mám tu připravenou černou čtvrtku, plno obrázků hmyzu, lepidlo, nůžky a pastelky...“

Formulace zadání:

1. „Vezmi si černou čtvrtku a vyber si takový hmyz, který bude připomínat tvé členy rodiny. Brášku, maminku s tatínkem, dědečka a babičku, strejdu a taky tvého dvojníka.“
2. „Projdeme si nejprve veškerý hmyz na obrázcích, ať víme, o jaký jde.“
3. „Můžeš se do toho pustit. Obrázky můžeš sestříhat dle libosti, dokonce i natrhat, a pak nalepit. Až budeš mít celou hmyzí rodinu hotovou, vykresli pak prostředí, ve kterém žijí.“

Průběh realizace činnosti:

1. Po procházce mělo dítě na stole připravenou čtvrtku A3 vytvořenou ze čtvrtek formátu A4, obrázky hmyzu ze starých časopisů, ale i vytisknuté fotografie. Nejdříve jsem chlapečkovi sdělila průběh aktivity a vysvětlila i různé možnosti, jak hmyzí rodinku zpracovat.

“Včelkou může být někdo, kdo je pilný nebo nosí rád proužky, je na tobě, jaký hmyz ke komu přiřadíš.”

Chlapeček dostal návrh k vytvoření vlastního druhu hmyzu, mohl sestrojít z dvou nebo více druhů nový hmyz.

K tvorbě bylo k dispozici i tuhé lepidlo, pastelky a fixy. Nůžky byly také při ruce, ale dítě mohlo jak obrázek odtrhnout, tak odstříhnout. Předškolák vsadil na uhlazenější variantu, na stříhání.

2. Při tvorbě začal maminkou jakožto motýlem modráskem, a postupně vymýšlel, kdo půjde na řadu, a jaký hmyz bude jeho člena rodiny představovat.

3. Po dolepení a dokreslení berušky znázorňující tatínka se pustil do samotného pozadí, zakreslil zelenou pastelkou traviny a pár lístečků.

Reflexe:

„To je paráda! Představ mi svoji hmyzí rodinku. Kdo jsi ty a kdo ostatní? Kde se nacházíte? Kde v přírodě?“

„Jak se ti líbila procházka, putování za hmyzem po zahrádce? Jak tě bavila koláž, ve které se nacházíš ty se svými nejbližšími, akorát v jiné podobě? Vybral bys stejný druh hmyzu, kdybys měl udělat další hmyzí rodinku? Jaký druh hmyzu tě nejvíce zaujal? Třeba budeš ode dneška více pátrat po broucích a dalším hmyzu a obdivovat jejich krásu.“

„Moc mě to s tebou bavilo! Zítřka se můžeš těšit na hmyzí cesty, ale více ti prozatím nepovím.“

Hodnocení:

Procházka po zahradě proběhla báječně. Předškolák byl zvědavý, vyhledával mravence a další brouky, kteří by se mohli objevovat v blízkosti. Po putování za hmyzem jsme se přesunuli do altánku se stolkem a židlemi. Vysvětlila jsem mu, co všechno zahrnuje daná výtvarná aktivita, a hned na to jsme si prošli všechny obrázky a pojmenovali je.

Předškolák měl k dispozici čtvrtku formátu A3 vytvořenou spojením dvou čtvrtek A4. Chlapeček si toho všiml a i přes připomenutí, že může polepovat hmyz kdekoli po čtvrtce, se soustředil pouze na jednu polovinu čtvrtky. Nakreslil berušku navíc, ostatní členové hmyzí rodiny byli z hromádky obrázků. Bylo vidět, že je mírně unavený, nesoustředěný. V jednu chvíli nechtěl žádné okolí dokreslovat, ale posléze se rozhodl, že tuto výzvu podstoupí. Použil trávově zelenou pastelku, se kterou nakreslil dva lístečky a hlavně travnatou plochu kolem.

Nakonec mě překvapil tím, že si přeložil druhou polovinu spojené čtvrtky přes první, a udělal si tak desky se svou hmyzí rodinkou, kterou poté představil své rodině.

5.2.4 (Ne)viditelné cesty**Námět**

Základní **inspirací** pro tuto činnost je obraz **Pan Jiří, performance a akční malba**. **(Ne)viditelné cesty** jsou takovým znázorněním putování drobného hmyzu, brouků, kteří nejsou výrazně na první pohled v trávě vidět, ale reálně se někudy pohybují. Snahou je tedy poukázat na rozměrnost a nekonečnost přírody, a na občasné pozastavení se ve světě techniky a průmyslu. K činnosti je zapotřebí mít připravený velký formát bílé čtvrtky a k tomu rozmanité barvy smíchané s vodou. Lze použít temperové barvy, vodové ale i obarvenou vodu potravinářským barvivem. V průběhu malby je puštěna **hudba**, přesněji tři sonaty od romantického skladatele Camilla Saint-Saëns, inspirující k tvorbě, taktéž se během činnosti může dítě pohybovat jako hmyz, přesně tak, jak cítí s hudbou.

Prekoncept

Dítě má příležitost v průběhu činnosti vypnout, soustředit se jen na probíhající přítomnost. Také se během performance a malby zároveň projeví jeho dosavadní pohybová znalost určitého druhu hmyzu, jako je pohyb pavouka, lezoucího brouka nebo létající včelky. Možná se ukážou i vědomosti z oblasti základní teorie barev a jejich míchání. Dítě může být schopno s vlastním úsudkem namíchat jakousi barvu, jejíž nápad se zrodil z aktuální situace na zabarveném papíru.

Koncept

Významovým konceptem je ukázat dítěti další formu umění, jak lze obraz vytvořit. Také spojení s hudbou má tady silný význam; dítě pozná, že určitá náladovost hudby dodává jinou sílu, vnukne nějaký nápad, o kterém jsme neměli předtím sebemenší zdání. Mimo jiné i barvy zde hrají důležitou roli; dítě pozoruje, jak se barvy do sebe mísí, a jaký odstín při jejich vmísení vzniká.

Konstruktivní koncept je zde zřetelný. Záleží na výsledku celkové malby doprovázené performancí. Můžeme z obrazu vyčíst, zda je elegantně sjednocen, tedy zda se dítě mírně zdráhalo projevit své niterné já, nebo naopak, jestli je obraz bujarý a vyzývavý svou dynamikou a formou.

Empatická rovina zde souvisí s pochopením fantazie toho druhého (během aktivity i po ní). Dítě může pátrat po tom, proč je zde vyobrazeno to či ono od kamaráda. Má příležitost se i zeptat.

Prožitek je tady velice silnou zkušeností. Dítě při netradiční malbě vnímá do morku kostí znějící tóny a melodie, na tu reaguje pohybem hmyzu či tancem, snad i prociťuje svobodu při výběru vhodné barvy a její textury. Taktéž i tahy mají co dočinění s právě cítěným **prožitkem** dítěte.



Obr. 42 až 44

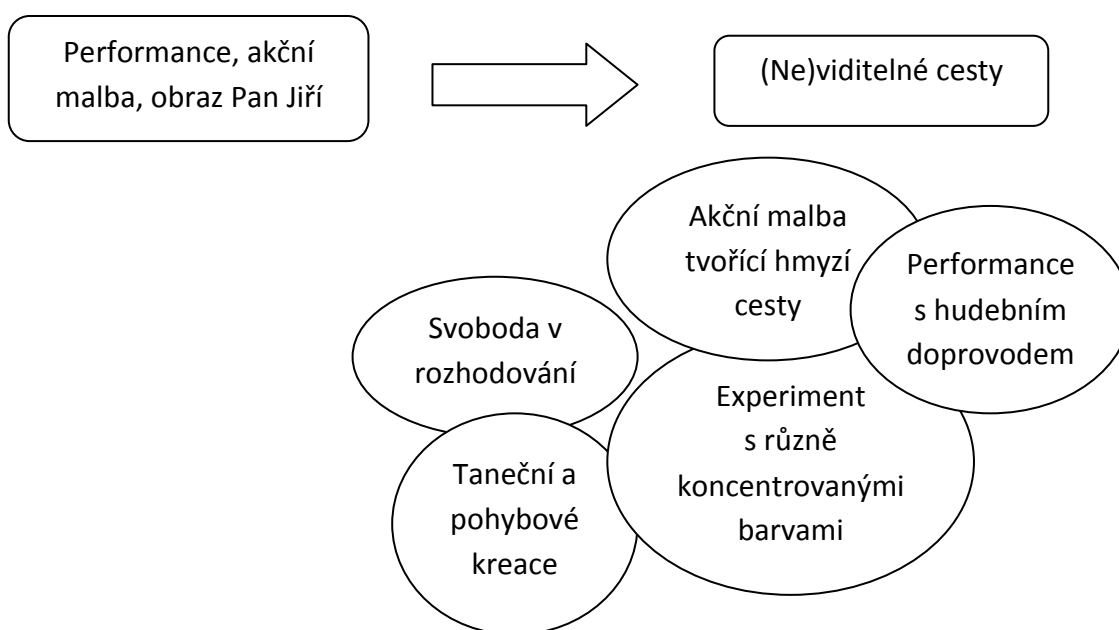
Námět hodiny: akční malba spojená s performancí, vyobrazení cest všemožného hmyzu, experimentální hra s různě sytými barvami

Časová dotace úkolu: 25 až 30 minut

Cílová skupina: Předškolní dítě šesti let a jeho bratr 8 let.

Inspirační východiska úkolu: Akční malba, performance Petra Nikla a inspirace jeho obrazem Pan Jiří, mnohopohledovost z hlediska lidí a drobného hmyzu na stejném místě

Myšlenková mapa úkolu:



Učivo (vzdělávací obsah): snaha se zaměřit na maličkosti, detaily, které nás mohou těšit; pozorování vznikajících barevných odstínů na papíře, nauka estetická a hudební citlivosti, hlubší citlivost

Vzdělávací cíle, očekávané výstupy:

1. Rozvoj, zpřesňování a kultivace smyslového vnímání, přechod od konkrétně názorného myšlení k myšlení slovně-logickému (pojmovému), rozvoj paměti a

pozornosti, přechod od bezděčných forem těchto funkcí k úmyslným, rozvoj a kultivace představivosti a fantazie. (RVP PV, 2018)

- Dítě dokáže reagovat na melodii výtvarným projevem.

- Dítě zvládá většinu času vnímat rozdíly v právě znějící skladbě.

- Dítě si dokáže představit různé druhy hmyzu a jejich cesty.

2. Rozvoj tvořivosti (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření). (RVP PV, 2018)

- Dítě zvolí takové barvy, šířku štětce a techniku, aby byla vyjádřena jeho představa.

3. Poznávání sebe sama, rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě (uvědomění si vlastní identity, získání sebevědomí, sebedůvěry, osobní spokojenosti). (RVP PV, 2018)

- Dítě ví, že jakýkoliv jeho barevný tah je krásnou součástí celku.

- Dítě ví, že i malba dokáže uvolnit napětí.

4. Rozvoj a kultivace mravního i estetického vnímání, cítění a prožívání. (RVP PV, 2018)

- Dítě prostřednictvím hudby nazírá na realitu estetičtěji.

5. Vytváření prosociálních postojů (rozvoj sociální citlivosti, tolerance, respektu, přizpůsobivosti, apod.). (RVP PV, 2018)

- Dítě je srozuměno s tím, že musí brát ohled na druhé.

6. Rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách. (RVP PV, 2018)

- Dítě si váží drobného hmyzu, a nejen jeho.

7. Vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem, s živou a neživou přírodou, lidmi, společnostmi, planetou Zemí. (RVP PV, 2018)

- Dítě ví, že je pro nás příroda a její dary velmi podstatná.

Pomůcky: 10 čtvrtek formátu A3, izolepa, štětce různých tvarů, kelímky na barvy, temperové či akrylové barvy, voda, potravinářská barviva

Fáze výtvarné činnosti

Motivace:

„Včera jsme pátrali po hmyzu v trávě i na kmeni stromu, dneska se zaměříme na hmyzí cesty. Pozorovali jste někdy brouka, kudy má namířeno, nebo včelku, mouchu, kudy poletí? Museli jste si k němu přisednout nebo jste ho dokázali pozorovat ve stoje?“

„Takže když se díváme jen tak do trávy z větší vzdálenosti, jsou pro nás hmyzí cesty neviditelné, ale jakmile se na ně zaměříme zblízka, už vidíme, kudy si to brouk štráduje.“

„Dnes se ocitneme v takovém světě, kde si budeme moci hmyzí cesty namalovat.“

Formulace zadání:

1. „Budete malovat jen na bílou plochu. Na výběr máte z několika štětců, které můžete libovolně střídat, a taky barvičky, které využijete na zakreslení cestiček. Můžete znázornit včelí cestičku, ve vzduchu nebo na papíře, cestu kobylky nebo brouka. Záleží, kam vás kouzelná hudba přenes.“

2. „Jakmile uslyšíte první tóny, přesunuli jste se již do jiného světa plného zajímavého hmyzu.“

3. „Zaposlouchejte se do hudby, tančete, a při tom malujte hmyzí cestičky. Strach a ostych zahodte, při té čarovné melodii nám vymizí všechny naše starosti.“

Průběh realizace činnosti:

1. Děti se přesunuly k připravenému místu se čtvrtkami, barvami a štětci. Po vyslechnutí samotného průběhu činnosti si vybrali štětec a čekali, až zaslechnou melodii.

2. Ve chvíli, kdy uslyšely první tóny, začaly přemýšlet nad cestičkami. Pak se pustily do díla, a malovaly to, co zaslechly.

3. Při změnách v melodii zkorigovaly svůj projev. Využívaly tzv. drippingu, čar jak souvislých, tak trhaných.

Reflexe:

„Tak nám už kouzelná hudba dohrála, zůstaly nám tu už jen ty cestičky. Ale jak je teď ta bílá zem zaplněná křížem krážem cestami! Kdo všechno se nám po té zemi pohyboval?“

„To je úžasné! Je vidět, že v kouzelném světě bylo veselo, dokonce i vznikly nějaké nové odstíny cestiček. Vidíte to? Jaké nám přibyly?“

„Kluci, jak se vám líbilo být alespoň chvíli díky té kouzelné hudbě v jiném světě?“
„Třeba se díky malovaným cestičkám budete hmyzu všímat více, a nejen jich, možná i drobných kvítků, lístečků, rostlinek. Moc mě to s vámi bavilo.“

Hodnocení:

K předškolákovi jsem nakonec přidala i jeho o 2 roky staršího bratra, který se k nám chtěl ten den připojit. Činnost neprobíhala tak, jak bych si představovala. Foukal silný vítr, spojené čtvrtky zespoda lepenkou občas nedržely ani pod tíhou nasbíraných kamenů. Ani mírně narostlá tráva nebyla vhodným podkladem pro malbu, a tak jsme čtvrtky s kameny přenesli do altánku.

Při tvorbě hmyzích cest se děti moc neodvážily tančit, možná by mne musely znát o něco déle, aby se více předvedly. Děti ale během činnosti měly tendenci se pošťuchovat, provokovat, ale po chvíli vše utichlo. Starší bratr se dokázal soustavněji soustředit, předškolák občas odbíhal od malby, pokaždé ho zaujalo něco v okolí, co začal sledovat. Hudbu trvající 12 minut jsem nakonec pustila ještě jednou, a poté v polovině vypnula. Děti tedy přibližně 20 minut malovaly hmyzí cestičky.

Na čtvrtky se dokonce přenesla stopa ptáčka a jeho hnízdo, cestičky včelích medvídků a broučků, beruška a další. Některé kameny pomáhající čtvrtkám, aby se neodvrátily, byly přemalovány barvami. O to více byla pak výsledná aktivita živější a překvapivější.

Při reflexi jsme si zrekapitulovali hmyz objevující se na bílém podkladu.

ZÁVĚR

Díky této bakalářské práci jsem obohatila své znalosti nejen o další soudobé umělce, kteří mne překvapili a ohromili svou autenticitou a nezlomnou originalitou, ale také o velkou dávku inspirace vyvstávající z jejich děl. V teoretické části, kde jsem se zaměřila na vývojovou psychologii dítěte, na didaktiku výtvarné výchovy a na možnosti využití moderního umění u předškolních dětí, jsem si připomněla důležitou provázanost těchto všech aspektů. Bez znalosti psychologického vývoje, myšlení a citění dítěte by nebylo na místě vykonávat práci v pozici učitelky mateřské školy. Zároveň se tento fakt silně pojí i s podáním výtvarné výchovy, nejen s ní, ale i s dalšími odvětvími vzdělávání. Inspirace současnými umělci do výtvarných aktivit v mateřské škole může dětem otevřít srdce, myšlení a přenese je do úplně jiného pojetí světa.

Soudobé umění zprostředkovává svobodu rozhodování a myšlenek všem, kteří na něj nahlíží s respektem a pochopením. Dětským duším se v myslích nevytvářejí pochyby a domněnky tak, jako dospělým, proto je předškolní věk pro představení moderního umění tím nejvhodnějším. Děti v něm nacházejí uspokojení vlastních potřeb a řadu odpovědí na otázky, na které často okolí nedokáže správně odpovědět.

Když se přesunu k druhé polovině této práce, rozhovory s umělci, inspirace jejich dílem v činnostech pro předškolní děti, to jsou hlavní témata praktické části. S paní umělkyní Květou Monhartovou jsem se setkala osobně v jejím plzeňském ateliéru, kde mi pověděla něco málo o svém životě, představila svá díla, a také popsala dílo Pouštní psi, které jsem zvolila jako inspiraci pro výtvarné aktivity. S umělcem Petrem Niklem jsem vedla rozhovor formou e-mailu, kde se nejen rozepsal o vzniku obrazu Pan Jiří. Tyto rozhovory byly pro mne jakýmsi prostředkem k tomu, poznat tyto umělce do určité hloubky a pochopit jejich tvorbu od základu. Umožnily mi nejen to očekávané pochopení, ale také pocity vděčnosti za to, že se mi dostalo příležitosti s těmito umělci strávit alespoň chvíli času, ať už virtuálně nebo reálně. Ponaučila jsem se, že ne každé dílo musí být pouze zplozeno genialitou, talentem a neustálým čekáním na příchod múzy, ale právě naopak, že závisí převážně na tom udržet svou mysl bdělou a aktivní v přítomném čase, vstřebávat, co probíhá v okolí, a tím se nechat inspirovat.

Činnosti čerpající z vybraných děl jsou často spojením vícero děl nebo směrů dohromady, nejen Pouštních psů a obrazu Pana Jiřího. Všechny činnosti, které se zde nachází, jsem realizovala, ať už s celou třídou v mateřské škole, nebo ve skupince obohacené o pár starších dětí, nebo právě ve dvojici či individuálně. Každá jednotlivá činnost měla v sobě jiné poslání, ale z hlediska bytí poslání směřující k jádru pochopení života a cest k jeho poznání. Doufám a věřím, že činnosti alespoň některým dětem přinesly právě to poslání, které v sobě skrývaly. Ať už se jednalo o záchranu skřítkovských vzpomínek barvičkami a postupným vlepením fotografií na papírovou kůru, ponoření se do svých myšlenek a vyobrazení zvířete s následným přicházejícím příběhem, tvorbu broučích křidélek, koláž vlastní rodiny skrze hmyzí tvory nebo malbu hmyzích cest doprovázenou hudbou skladatele C. Saint-Saënsa. Při realizaci děti pokaždé ukázaly svoji spontaneitu a radost z veškerých maličkostí, které je oslovovaly. Vnímaly přítomný okamžik, který využily dle svého mínění k přemýšlení a tvorbě. Prostřednictvím činností jsem mohla sledovat jejich reakce, nápady a průběh vynalézavosti.

K naplnění cílů činností u většiny došlo, některé cíle byly splněny procentuálně více, některé méně. Záviselo na aktuálním prostředí a náladě dětí, zda byly schopny se soustředit, zda nevnímaly kolem sebe zvýšené množství podnětů naráz. S dobrým svědomím ale mohu podotknout, že se všechny činnosti vydařily a děti si je náležitě užily.

Ať už využíváme jakýchkoliv technik, čerpáme inspiraci od různých umělců, soustředíme se na určité směry, vždy je podstatnou částí náplň činnosti a její cíl. Děti pokaždé ocení kreativní nápady, nevšední formy a možnost svobodného rozhodování v určitém okruhu tématu. Jsou to inspirující bytosti, které bychom měli zušlechťovat a učit lásce, poznávání a pokoře. Není nic krásnějšího, než spokojené dítě plné entuziasmu s touhou objevovat doposud nepoznané, a u poznaného poznávat jeho skrytá tajemství.

RESUMÉ

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, na teoretickou a empirickou část. V teoretické části se nachází popis psychologického vývoje dítěte od narození po předškolní věk jakožto základ pro kvalitní vzdělávání předškolních dětí, a také charakteristika výtvarné výchovy v MŠ. Teorie pokračuje moderním a současným uměním a využívá ho jako prostředek pro inspiraci do výtvarných aktivit mateřské školy. Část empirická zahrnuje dva rozhovory umělců s cílem zaměřit se na jejich tvorbu, vymezit její znaky a také rozebrat příčiny vzniku a vizuální stránky vybraného díla. Tato díla se následně stávají podnětem pro náměty sedmi činností rozepsaných do konceptových analýz a konstruktů, a poté realizovány a zhodnoceny s předškolními dětmi.

SUMMARY

The bachelor's thesis is selected to two parts – theoretical and empirical part. In theoretical part is described psychological progress of the child from birth to preschool age as a basis for quality education of preschool children and also the characteristic of art education in nursery school. Theory continues with modern and contemporary art and uses it as a means of inspiration for the artistic activities. Empirical part includes two artist's interviews to focus on their artistic direction, it also defines its features, signs and to analyzes the causes of origin and visual view of chosen art work. These selected art works become an inspiration for themes of seven activities, which are divided into conceptual analysis and detailed descriptions and then they are realized and evaluated with preschool children.

SEZNAM LITERATURY

BEZDĚKOVÁ, Libuše, Markéta KUBECOVÁ, Zuzana KUPCOVÁ a Hana VÁŇOVÁ. *Rozvíjíme výtvarné dovednosti a fantazii dětí*. Praha: Raabe, [2016]. Rozvíjíme dítě v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání. ISBN 978-80-7496-274-5.

CIKÁNOVÁ, Karla. *Kreslete si s námi*. Ilustroval Vladimír ROCMAN. Praha: Aventinum, 1992. ISBN 80-85277-79-4.

CIKÁNOVÁ, Karla. *Malujte si s námi*. Praha: Aventinum, 1993. ISBN 80-7151-468-3.

HAZUKOVÁ, Helena. *Didaktika výtvarné výchovy VI.: tvořivost a výtvarná výchova*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-434-1.

HAZUKOVÁ, Helena. *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2011. Nahlížet - nacházet. ISBN 978-80-87553-30-5.

HUYGHE, René. *Van Gogh*. Bratislava: Fortuna Print, 1992. ISBN 80-7153-029-8.

MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ, ed. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-627-8.

OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5107-8.

PIJOAN, José. *Dějiny umění 8*. Praha: Knižní klub a Balios, 2000. ISBN 80-242-0216-6.

PIJOAN, José. *Dějiny umění 9*. Praha: Knižní klub a Balios, 2000. ISBN 80-242-0217-4.

PIJOAN, José. *Dějiny umění 10*. Praha: Knižní klub a Balios, 2000. ISBN 80-242-0218-2.

ROCHOVSKÁ, Ivana a Dagmar KRUPOVÁ. *Umělci v mateřské škole: aktivity zaměřené na interpretaci výtvarného umění*. Přeložil Michaela ŠKULTÉTY. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1120-4.

SLAVÍKOVÁ, Vladimíra, Jan SLAVÍK a Sylva ELIÁŠOVÁ. *Dívej se, tvoř a povídej!: artefietika pro předškoláky a mladší školáky*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-322-2.

SLAVÍKOVÁ, Vladimíra. *Výtvarné čarování: artefietika pro předškoláky a mladší školáky*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-7290-016-1.

STADLEROVÁ, Hana, Pavla NOVOTNÁ, Kateřina PLESNÍKOVÁ a Marta SVOBODOVÁ. ZOP Zkušenost, odbornost, praxe v psychodidaktické přípravě učitele výtvarné výchovy v primárním vzdělávání. Vydání první. Brno: MU Brno, 2010. 250 s. ISBN 978-80-210-5399-1.

ŠAMŠULA, Pavel a Jarmila HIRSCHOVÁ. *Průvodce výtvarným uměním IV*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Práce, s.r.o., 1994. ISBN 80-208-0008-5

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

ZHOŘ, Igor. *Proměny soudobého výtvarného umění*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 80-04-25555-8.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

Centrum pro současné umění Praha, Petr Nikl. In: *Artlist.cz* [online]. [cit. 28.6.2018].

Dostupné z: <http://www.artlist.cz/petr-nikl-881/>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, RVP PV 2018. In: *Mšmt.cz* [online]. [cit.

28.6.2018]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/45304/>

SEZNAM OBRÁZKŮ**Obr. 1**

MONET, Claudé. Imprese – východ slunce. In: *Artmuseum.cz*, Martina Glenn [online]. [28.6.2018]. Dostupné z: http://www.artmuseum.cz/reprodukce2_pohled.php?dilo_id=6684

Obr. 2 až 6

MONHARTOVÁ, Květa. Ruce. In: *Artamo.cz*, Artamo - restaurace, galerie [online]. [28.6.2018]. Dostupné z: <http://www.artamo.cz/galerie/cz/dila/?kategorie=malba&autor=kvetoslava-monhartova>

MONHARTOVÁ, Květa. Výchova psů v Čechách. In: *Artamo.cz*, Artamo - restaurace, galerie [online]. [28.6.2018]. Dostupné z: <http://www.artamo.cz/galerie/cz/dila/?kategorie=malba&autor=kvetoslava-monhartova>

MONHARTOVÁ, Květa. Marioneta. In: *Artamo.cz*, Artamo - restaurace, galerie [online]. [28.6.2018]. Dostupné z: <http://www.artamo.cz/galerie/cz/dila/?kategorie=malba&autor=kvetoslava-monhartova>

MONHARTOVÁ, Květa. Hra. In: *Artamo.cz*, Artamo - restaurace, galerie [online]. [28.6.2018]. Dostupné z: <http://www.artamo.cz/galerie/cz/dila/?kategorie=malba&autor=kvetoslava-monhartova>

MONHARTOVÁ, Květa. Pouštní psi. In: *Artamo.cz*, Artamo - restaurace, galerie [online]. [28.6.2018]. Dostupné z: <http://www.artamo.cz/galerie/cz/dila/?kategorie=malba&autor=kvetoslava-monhartova>

Obr. 28

MARC, Franz. Blue Horses. In: *Franzmarc.com*, FranzMarcPaintings.com 2016 [online]. [28.6.2018]. Dostupné z: <http://www.franzmarc.com/large-blue-horses/>

Obr. 29 až 32

NIKL, Petr. V aleji I. In: *Artlist.cz*, Centrum pro současné umění Praha, o.p.s. [online]. [28.6.2018]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/dila/6126/>

NIKL, Petr. V aleji II. In: *Artlist.cz*, Centrum pro současné umění Praha, o.p.s. [online]. [28.6.2018]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/dila/6129/>

NIKL, Petr. Ve skalách. In: *Artlist.cz*, Centrum pro současné umění Praha, o.p.s. [online]. [28.6.2018]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/dila/6128/>

NIKL, Petr. Pan Jiří. In: *Artlist.cz*, Centrum pro současné umění Praha, o.p.s. [online]. [28.6.2018]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/dila/898/>

Veškeré další fotografie pochází z dílny autora bakalářské práce.